

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40—
polletno Din 20—

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ulica št. 8
v Ljubljani

Telefon št. 3770
Pošt. ček. račun št. 10499

Smisel naše volilne borbe

Veliko veselje je zavladalo v jutroveskem taboru, češ, bojovníki so nesložni. Dosedanji strahovalci slovenskega ljudstva si manejo roke in pričakujejo velikega dobička zase. Počasi, gospodje, prezgodaj se veselite! Tolikokrat ste se uželi, pa se boste tudi to pot.

Osebná vprašanja ne igrajo in me smejo igrati nobene vloge v bojovníškem pokretu. Pregloboko je zasidrano to gibanje v srečo množic, da bi se dalo razdejati. Kar zadene »Boj«, bo ta uravnaval svoje zadeve sam in se to nikogar izven »Boja« ne tiče. Uravnal jih bo tako, kakor bo najbolj prav za »Boj« in kakor bo to odgovarjalo članstvu, prežetemu s čisto bojovníško miselnostjo.

Kar se tiče volitev, je to stvar zase, ki nepolitične organizacije »Boja« ne zadeva, ki pa zadeva v polni meri bojovníke kot državljane. Bojovníki kot bivši vojaki, ki hočejo imeti besedo ne samo v vojni, ampak tudi v miru, morajo imeti odgovor na vsa vprašanja državnega in javnega življenja sploh. Križem rok ne smejo držati, razen če so mnenja, da jih kaka reč nič ne briga.

Če hočejo, da njihova beseda, da njihovo dejanje kaj zaleže, morajo nastopiti enotno, morajo udariti vsi v eno smer, ne

pa razbijati svojih sil. Da se to ne zgodi pri teh volitvah, se je ustanovil glavni bojovníški volilni odbor, ki bo vodil volilno borbo enotno, disciplinirano in udarno.

Vezava bojovníških kandidatov v celi Sloveniji na opozicijsko listo tov. Dimitrija Ljotića najbolje odgovarja bojovníškemu načelom in smernicam ter neodvisnosti naše propagande. Naša volilna borba ni lov za mandati, marveč služi v prvi vrsti širjenju naše misli po celi Sloveniji in po celi državi. To morajo imeti pred očmi vsi kandidati in agitatorji za listo tov. Ljotića. Ker postavimo svoje kandidate po vseh srezih, si bo naša misel utrla pot tudi tja, kjer se doslej še ni vselila. Priti mora v vse srece, v vse sodne okraje, v vse občine in v zadnjo gorsko vas.

Takoj za njo pa mora povsod slediti organizacija. Vstati mora na stotine novih skupin, ki jih bodo dosedanje z navdušenjem sprejele medse. Na ta način bo volilni boj posredno koristil tudi veliki vseljudski organizaciji »Boja«, ki bo zaživela novo dobo razmaha in procvita in postala sposobna za končni boj za naš gospodarski in duhovni preporod naroda in države.

—č.

Beseda tov. D. Ljotića

Govor na volilni konferenci Jugoslovanskega ljudskega gibanja »Zbor« v Petrovgradu (Banat).

»Prihajam iz Vrčca, kjer smo imeli konferenco pred skoro ravno takim številom poslušalcev. Mi vodimo zborovanja, toda le-ta se bistveno razlikujejo od ostalih volilnih konferenc. Kandidati navadno prihajajo površno med ljudstvo in snubijo glasove. Naše dobro ljudstvo daje svoje glasove, ker veruje v ljudi. Naše gibanje ne želi delati in ne bo delalo tako, kajti to ni iskreno. Mi iščemo vašo srca, da se odpro od vseh strani, da pride do resničnega prelivanja plemenitih čustev.

Nismo prišli med ljudstvo zavoljo malih stvari. Tu gre za življenje. Za nič polovičarskega, nič nepopolnega — hočemo vse ali nič! To je naše geslo. V tem našem širokem ljudskem gibanju nam ne gre za mandate. Danes se mandati dosegajo na zelo lahek način, brez trpljenja in brez zaslug. Tudi mi bi lahko prišli do mandatov. Ne bilo bi potrebno, da bi radi mandatov organizirali tako veliko ljudsko gibanje. To nam ni glavna stvar, mi hočemo nekaj drugega. Mi zahtevamo, da se ujedini razkropljeni narod. Ako bi človek mogel, da se dvigne nad vse delovno jugoslovansko ljudstvo, tedaj bi iz orlovske višine lahko pregledal dogajanja in bi spoznal splošno voljo našega ljudstva. Tedaj pa bi po vsej naši državi slišal en sam in isti šepet: v Hrvatski niso zadovoljni, v Vojvodini, v Črni gori, v Sloveniji, Bosni, Srbiji, Južni Srbiji — nikjer ni zadovoljstva, nikjer ni dobro. Niti dve pokrajini se ne moreta zložiti, da bi izrazili enotno misel, eno voljo, da pregazijo eno in isto zapreko. Izgleda, da vsakega posameznika tiščijo iste nadloge, spremljajo iste nesreče. Pa niso morda to razne nadloge, ki tarejo ljudstvo — ali pa so morda iste? In v resnici: to so ene in iste stvari, samo z različnimi imeni, ker so jih tudi isti vzroki povzročili. Tega nihče doslej ni hotel povedati ljudstvu. Treba je ta naš narod, ki je razkropljen in katerega tiščijo iste težave, ujediniti z isto voljo in istim hotenjem. Zato pa samo volilni glasovi niso dovolj. Skozi naše ljudstvo se morajo prelivati neprestano ista čustva in isto uporno in borbeno upanje na boljšo bodočnost. Zato nismo vstvarjali stranke, zato smo vstvarili celo gibanje. Če vprašate, zakaj gibanje in ne stranka, vam odgovorjam: zato, ker naloge, ki stoje pred nami, niso navadne in lahke ter zahtevajo za svojo rešitev pomoč in delo vsega naroda!

Ako se ozremo na nedavno preteklost, vidimo, da smo v preteklih šestnajstih letih imeli razne politike, tako radikalno, demokratično, zemljorad-

niško, radičevsko, spahojevsko in ostale. Imeli smo politiko posameznih strank, nismo pa imeli državnice in splošne ljudske politike. In ni čudno, da je ljudstvo nezadovoljno z reševanjem mnogih težkih in usodnih vprašanj, ki se ni vršilo s splošnega ljudskega, temveč iz ozkega strankarskega stališča, z malim številom ljudi, z neznatnimi posamezniki. Mnogoštevilna vprašanja so ostala radi takih posameznih politikov nerešena, ali so bila slabo rešena. Omenjam samo vprašanje notranje kolonizacije in agrarne reforme. Ta in druga vprašanja se niso reševala s splošnega ljudskega stališča po velikem temeljnem vsedržavnem načrtu, temveč s stališča strank, klik, kos za kosom, s čestim odstavljanjem z dnevnega reda, pa zopet nadaljevano. Zato vsa ta vprašanja še vedno niso rešena, ljudstvo ni zadovoljno, ker živi slabo, ker je izpostavljeno boleznim, nemoči in siromaštvu. Ravnotako je bilo z drugimi vprašanji. To pa samo zato, ker je bila država na milost in nemilost izročena eni stranki, eni klikki ali eni osebnosti.

Resnično je pravo čudo, da se je v našem ljudstvu v šestnajstih letih nabralo samo toliko nezadovoljnosti. Ljubezen ljudstva do rodne zemlje in države je bila ogromna in ni je zmanjkalo! Ljudstvo je pokazalo toliko rodoljublja, požrtvovalnosti in samozatajevanja, da ni zmanjkalo ljubezni. Toda, ako se ta ljubezen razsipa, se bo tudi raztrosila, kajti vsakega potrpljenja je enkrat konec.

Nikjer ne vidimo plemenitejšega, marljivejšega stvara, kot so čebele. One so varčne, pa tudi sebične in delajo neumorno in z uspehom vse dotlej, dokler vlada v panju red. Ako pa čebele vidijo, da se med razvlači, da je nečist, da je panj v neredu — tedaj planejo na med in satovje, uničijo in zamorijo vse in zapustijo razvaline svojega dela za seboj. Tako je tudi z ljudsko družbo, kateri poido potrpljenje. Tedaj nastane splošna nesreča: Tisti, ki so za državo umirali, so se spremenili, iz graditeljev postanejo rušitelji, gazijo vse ovire, ograje in zakone in stvorijo nered. Zato pravim, da čeprav je mnogo ljubezni — dolgo ne more več izdržati. Treba je podvzeti vse, da se prepreči usodni razplet, da ljudje obnovijo svoje življenje v svoji državi. Zato vas ne kličem na veseljačenje, temveč na mučno in težko pot. In ko proglam ta svoj poziv, postavljam vprašanje, da li naj ostane to mrcvarjenje ob dosedanjih nadlogah — ali pa naj začnemo delati in jih odstraniti?

Zato ne verujem, da bi se ljudstvo moglo odločiti za dosedanje pot, ki ne odgovarja našemu preizkušenemu narodnemu junaštvu.

Nam ni treba glasov, ni nam treba ne mandatov, ne portfeljev. Mi hočemo, da se loti vse naše ljudstvo graditeljskega dela, kajti nihče ne more v imenu zakona, pravice ali sile preprečiti, da gremo po novi poti!

Naše gibanje postavlja iznad sebe državno in narodno politiko. Nam ni potrebna oblast zavoljo oblasti, temveč tudi službe napram ljudstvu. Doslej so se grabili za oblast zavoljo oblasti in časti, pozabili pa so, da je oblast služba in službovanje, da je oblast ogromna odgovornost pred ljudstvom. Pozabljali so na glavno upravičenost oblasti. V navadi je, da nekdo vrši oblast, pa najsibo v kateremkoli imenu in v katerokoli korist. Tu pa je temeljna napaka, zavoljo katere je šlo mimo nas v pogubo celih petnajst let narodnega in državnega življenja. Oblast se mora izvajati v korist tistih, ki so jo postavili in izbrali, samo taka oblast je resnično upravičena. Vsako drugo izvajanje oblasti ruši in seka vejo, na kateri sama sedi ter kot pri čebelah ustvarja neurejen panj.

Nemogoče mi je, v tako kratkem času iznesti vam program in načela našega gibanja. To bomo natisnili in razširili med narod. Ako pa se ozremo kritično na dogodke in življenje po osvoboditvi, moralo jasno uvideti zlo, ki nas tišči in spremlja že toliko let.

Politične stranke cepijo narod, z vrha oblasti pa rešujejo vprašanja kos za kosom pod vplivom strankarskih interesov. Ali ni že nekaj preveč navadnega, da n. pr. služi v naši vasi učitelj, ki je marljiv, sposoben narodni, prosvetni, cerkveni ali zadrugarski delavec, ki pa se mora naenkrat preseliti v drug kraj v državi, ker ga je prestavil narodni poslanec, ker ni bil »njegov« človek. In kolikokrat mora občina trpeti obč. tajnika, ki je nesposoben, nemaren in škodljiv — samo zato, ker je vesten izvrševalec »višjih« želj. Dandanes vlada v političnem in družabnem življenju takozvani »naš človek«. Ako nisi »naš človek«, težko tebi! Naše gibanje pa pravi: »Napravimo temu konec! Tako ne gre naprej! Država in ljudstvo — to je politika! Ustvaritev narodne celote je ena prvih stvari.«

Predstavite si ladjo s posadko, ki naj živi vkrcana na njej od rojstva do smrti in na kateri so pred njo bili celi rodovi in pridejo za njo nova pokolenja. Kakor bodo delali na tej ladji in jo vodili, tako bo potekalo življenje in usoda njegove posadke in tiste druge, ki pride za njo kot izmena. Lahko pa tudi delaš resnično dobro in koristno, pa si vseeno nesrečen in pritegneš nesrečo tudi na bodoče rodove, ako ladjo ne vodijo razumno, pametno, pošteno in vestno. Zastonj je kopanje in oranje, zastonj vsako delo — ladja se pod slabim vodstvom jutri lahko razbije.

Politika je krmarenje ladje, ki se imenuje Jugoslavija, ki plove po nepregledni in brezkončni gladini, pa se mora prebiti skozi številne viharje, nesreče in trčenja. Na tej ladji se nahajamo mi vsi in delimo njeno usodo.

Pri nas je izvzemši vojske in zunanje politike bilo vse iznad ljudskega in državnega interesa. Nahajamo se na usodnem razpotju, na katerem se moramo odločiti: ali za pot ustvarjajočega, gradilnega navdušenja, ali pa za pot rušilne besnosti in kaosa. Nič več ne sme biti oblasti zaradi časti in masti, kar ne bi služilo narodu. Za nas politika ni sebičnost, umazanost in koristarstvo, temveč potreba, da pride naša ladja skozi vse viharje v tiho in varno pristanišče.

Nismo nameravali priti prvič pred vas ravno radi volitev. Ne trgamo se za drobne, prehodne in cenene osebné uspehe, temveč za drug uspeh, za zmago novega pota in smeri v državnem in narodnem življenju. Dokler tega ne dosežemo, ne bomo prekinili borbe. Naše gibanje je vstalo istočasno na različnih krajih naše države, v mnogih raznih mestih — brez dogovora in brez poznavanja. Iste nadloge, ki so na enak način tiščale državljana v vseh delih države, izzvale so iste misli, izgovorjene na isti način in v istem jeziku. In tako se je rodilo naše gibanje. Ako postane le-to veliko, ni bilo izzvano od enega človeka, niti ni zasluga enega človeka, temveč vstalo je iz

Zakaj gremo v volitve?

Mnoge vrednote so popadale v prah... In prišlo je do obupa in ravnodušnosti. Zagrizla se je v duše ljudstva težka mōra, da mu nikdar več ne more biti boljše. Iz srca in iz duše ljudstva smo brali njegov veliki obup in njegove težke nadloge. Občutili smo, kako kriči njegova duša po vsakdanji pravici, s krikom lačnega za kosom kruha in žejnega za čašo vode.

Toda zla usoda je zamenjavala slabe s še slabejšimi, nesposobne s še nesposobnejšimi, brezglavce z brezglavci. Potapljali so se tudi tisti, ki so nekaj obetali. Čim lažje se je zamenjavalo, toliko bolj so rasli apetiti.

Množilo se je kruhoborstvo. Marsikdo, ki ni bil vreden, da stoji pred vratmi, se je prerinil v hram največjega dostojanstva. Za njimi pa so se podili in rinili še neznatnejši, tako po duhu, kot po moralni in poštenosti.

Skrajni čas je, da se temu napravi konec. Ali tega ne dokazujejo prizori, katere v tem zadnjem času neprestano opazujemo? Ali ne prihajajo desetine ljudi, da tej ali oni »veličini« nudijo svoj srez na krožniku? Ali niso ogabne tiste številne izjave, katerih mrgoli v dnevnem časopisu? Vse to povzroča ponujanje in izsiljevanje ljudskega zaupanja. Število tistih, ki se ponujajo brez sramu, gre že v tisoče...

*

Resnično je, mi smo morali nastopiti. Prišli smo, da presekamo to nesramno in nemoralno igro z največjimi dolžnostmi napram ljudstvu. Prišli smo, da s pomočjo vsega našega ljudstva ustvarimo nov duh odgovornosti in dela, da razvijemo novo zavest, novo voljo in novo moč v družbi in v našem ljudstvu, da bi se osvobodili vsega, kar zastruplja in razkrajja zdravo narodno telo.

*

Vemo, da je to težko delo in trnjev pot. Ali ravno tako vemo, da nas ljudstvo pri tem težkem delu ne bo zapustilo.

Ne gremo v volitve, da pobereмо glasove in mandate, marveč da zberemo v en krog v en zbor prave ljudi, da bomo mogli začeti delo prečiščevanja in osvoboditve te neznosne sedanjosti.

Gremo v volitve, da pokažemo, da je še mnogo ljudi, ki niso povesili oči in obrnili obraz k tlom, da pokažemo, da zopet nastopa čas, ko je čista vera v poštenost večja, kot umazana vera v denar... Tudi javno glasovanje ima svojo dobro plat... To je prebiranje značajev v času, ko je težko — da bomo vedeli, komu moremo pozneje zaupati tudi večje naloge!

Pokazali pa se bodo ravno sedaj v vsej svoji nesramni goloti tisti, ki delajo po tistem koritarskem načelu »Ciganka ima sicer črn obraz — toda polno torbo!...« Da, da — črn obraz! Zaradi teh »črnih obrazov« in od teh »polnih torb« neznosno trpi eno celo pošteno pokolenje, eno celo junaško ljudstvo!

Zato gremo v volitve! Kdor misli kakor mi — naj gre z nami!

globine ljudske duše, iz najobčutljivejšega dela človeka, iz katerega je izzvenela ista bolečina, enako nezadovoljstvo. Zato je to gibanje v temelju in jedru ljudsko gibanje in ravno to je njegova originalna poteza.

Ko smo videli, da imamo iste skrbi za državo in narod, iste nadloge, smo prišli v stik, sestali smo se iz vseh krajev države, spoznali smo se še bolj, napisali in objavili smo narodove želje in nujne potrebe ljudstva. Sklenili smo, da gremo kot apostoli med ljudstvo, da hrabrimo in bodrimo ponižane, pritislane in odvržene, da se bori-mo proti nasilnikom in škodljivcem z vero, da moremo ravno s takim skupnim in složnim delom uspeti.

Prišlo pa je nekaj nepredvidenega in neprijetnega. Prišle so volitve. Moti nas in ni nam

**Ne kupujemo mandatov, ne kupujemo volilnih glasov
Hočemo, da zmaga svobodna volja delovnega ljudstva**

prav, da je naše gibanje na ta način zvezano z volitvami. Toda tako je prišlo in vsiljeni položaj moramo priznati in sprejeti odkrito borbo. Država se nahaja v volilni mrzlici in ravno zato nam ne delajte krivice, da bi mislili: volitve so zvezane z našim gibanjem in z našim prihodom med vas. Tako stališče ne odgovarja niti naši prirodi, niti našim željam. Povdarjam, da je vaš volilni glas mala stvar, to je drobtina. Tako se ne obvladajo težkoče. Hočemo vas pridobiti kot ljudi, da vztrajate pri tem delu, da boste tudi po volitvah ostali na tej poti. Samo tako morejo biti rešeni vsi postavljeni problemi in vsa vprašanja rešena. In še nekaj: Tudi ako brez svoje volje sodelujemo pri volilni mrzlici, vas opominjamo, da gremo na volitve pod svojim imenom, pod svojim znamenjem in nismo sklepali in nismo sklenili nobenega sporazuma. Nudilo se nam je mnogo več mandatov, kot smo mogli ob tej priliki upati, kar pa smo odločno odbili, ker nam ni za drobtine, vržene raz mizo, niti nam gre za oblast. Gre nam pa za zmago pravega načina upravljanja z ljudstvom! Nismo za sporazum niti z onimi na levi, ker ima od njenih treh skupin vsaka svoj program, vse tri skupine skupaj pa ne vedo, kaj hočejo, ker nimajo skupnega programa. Oni hočejo iti po poti

rušenja, da zrušijo vladu, ker nočejo vlade. Danes pa se mora vedeti, kaj se hoče, a ne česa se noče. Mi k njim nismo mogli pristopiti; ni bilo potrebe za sporazum, s katerim bi dobili kak mandat več ali manj, ako pa naša zastava zgubi na čisto in načela na celotnosti — zato pa izstopamo sami. Izstopamo brez oblasti, brez izgrajenih organizacij, brez potrebnih materialnih sredstev, brez denarja. Ravno zato pa so nam potrebni čisti ljudje, pošteni in plemeniti borci, ki bodo sprejeli in nadaljevali skupno z nami to izredno težko borbo.

V sedanjih dobi pokvarjenosti, brezhrbteničarstva in klečoplastva moramo verovati in dokazati, da ni ves svet tak, da globoko verujemo, da niti naš narod ni tak, čeprav bi še tako jasno izgledalo, da je padel zelo globoko. Dokazati moramo, da še živi viteški duh, vstvarjalno junaštvo našega slavnega rodu, da se naše ljudstvo ne boji sprejeti ne tegob, ne preganjanja in izzivanja, pa bo vendar ostalo na začetni poti.

Naj bo dovolj za danes. H koncu povdarjam in ponavljam: ni nam potreben vaš glas, temveč hočemo, da pridobimo vse ljudstvo, da ga imamo z vsem srcem in z vso dušo!

Politični obzornik

Doma

Volilno gibanje tovariša D. Ljotića

Dne 3. maja je imel nosilec liste tov. Dimitrije Ljotić veliko konferenco v Vrhu pod okriljem Jugoslovanskega ljudskega gibanja »Zbor«.

Istega dne je bil velik delegatski zbor v Petrogradu (preje Veliki Bečerek). V obeh banatskih mestih je govoril tov. Ljotić navdušeno, globoko in iskreno, kakor zna menda samo on govoriti. Njegov govor prinašamo na drugem mestu. Navdušenje za njegov nastop s samostojno listo v Banatu in drugod je presešlo vsa pričakovanja.

Istega dne je bil velik kandidacijski zbor v Duboševici, kjer je hrvatski govornik iz ljudstva govoril o tov. Ljotiću takole: »Največja garancija za naš uspeh je dejstvo, da je na čelo našega gibanja stopil eden od najzavednejših in najpoštenjših zadružnih delavcev — naš vodja in predsednik g. Dimitrije Ljotić. Vse svoje življenje je posvetil borbi. Na fronti je bil hraber vojak, po vojni vnet za drugar, kar spada že v njegovo rodbinsko tradicijo. Pa ne samo to. On je resnični pravi predstavnik tiste Šumadije, o kateri smo nekdanj sanjali in občudovali njene hrabre kmetijske sinove. Vsi se bomo zbrali okoli njega, in prvi vrsti mi Hrvat, ker je ravno on najboljša garancija, da bo Jugoslavija resnično jugoslovanska. Mi bomo zmagali, mi moramo zmagati, ker smo ena od redkih grup, ki ve, kaj hoče, ker smo v svojih »Temeljnih načelih« in »Smernicah«, kakor tudi v »Volilnem programu« dali edinstven in pravi odgovor na vsa težka vprašanja naše dobe.«

Dne 5. t. m. je bil organizacijski sestanek v Brodu, kakor tudi konferenca kvartovnih odborov v Osijeku. Nadalje so se vršili važni sestanki v Beogradu na Smederevskem džermu, nadalje v Zemunu in v Pančevu.

Dne 10. t. m. so bile velike, izvrstno obiskane volilne konference v Stari Palanki, Bački Palanki in v Tovariševu. Tudi v Bački je tov. Ljotić našel ogromen odziv, kar je dokaz, kako so njegova načela, ki so enaka našim bojevniki, radi svojega duhovnega in srčnega bogatstva našla prisrčen in ogromen odmev v širokih plasteh ljudstva.

Sledile so volilne konference v Dalju, kjer je vstopilo v pokret »Zbor« v enem dnevu 800 novih članov, nadalje konference v Borovu, Pančevu, Beogradu II. kvart. odbor, Bavaništu, Slavonskem Brodu, Derventi in Bosanski Krupi.

Dne 13. t. m. je imel tov. Ljotić konferenco v Zagrebu, odkoder je prišel v Ljubljano. Tu je imel s člani Glavnega bojevnika volilnega odbora posebno konferenco, ki je bila nadvse prisrčnega značaja in ki je tudi v onih naših tovariših, ki doslej tov. Ljotića niso osebno poznali, vzbudila neomejene simpatije za tega izredno duhovitega, poštenega, odločnega in pogumnega sina junaške Šumadije.

Nekaj novega in velikega se poraja. Novi ljudje nosijo novo upanje in vstvarjajo okrog sebe zaupanje in odločnost, da od teh načel ni mogoče odstopiti.

Kajti brez novih načel, brez novih ljudi naša Jugoslavija ne bi mogla najti izhoda iz težav današnjega časa.

Igra z ljudstvom je v Jugoslaviji prepovedana!

vanje nič manj kakor 2 milijona dinarjev (1 bilijon je 1000 milijard ali milijon milijonov). Ali moremo verjeti zastopnikom raznih držav, ki na razorožitvenih konferencah zatrjujejo, da je vse to oboroževanje samo zaradi preljubega miru, samo za obrambo lastne zemlje? Še večjo skrb pa nam morajo vzbujati številke, ki jih je pretekli teden povedal francoski vojni minister Maurin v parlamentu in ki se tičejo oboroževanja Nemčije. Tri četrtine nemške industrije proizvaja samo orožje in strelivo. Tovarne delajo podnevi in ponoči. Nemške letalske tvornice izdelajo vsak dan 15 najmodernejših letal, tako da bo imela Nemčija v 3 mesecih 1500 novih bombnih letal. Nadalje zbira Nemčija ogromne množine živeža ter izdeluje na debelo konzerve za vojake. Sedaj, ko je Nemčija uvedla obvezno vojaško službo, bo razpolagala vsak hip z armado 700.000 mož, ki bo najmoderneje oborožena. Ali dela Nemčija vse to res samo zato, da bo branila svojo zemljo?

Nemčijo bi rade posnemale. Uvedba obvezne vojaške službe v Nemčiji je zbudila skomine tudi ostalim premaganim evropskim državam, to je Madjarski, Avstriji in Bolgariji. Že krožijo vesti, da bodo tudi te tri države sledile Hitlerju in uvedle obvezno vojaško službo.

Evropske velesile, ki so prizadete zaradi uvedbe obvezne vojaške službe v Nemčiji, se kar ne morejo zediniti glede skupnega nastopa proti Nemčiji. Anglija je ubrala pri tem svojo pot. Njena državnik, zunanji minister Simon in lord Eden sta prišla v Berlin, kjer sta se en dan razgovarjala z nemškimi državniki. O vsebini razgovorov ni ničesar znanega. — Francija in Italija pa sta poslali v Berlin protestni noti, ki pa ju je Hitler gladko odbil. Njegov zunanji minister Neurath je ob tej priložnosti izjavil, da so verjajski mir prekršile druge velesile, zaradi česar tudi Nemčija ni mogla več držati križem rok.

Kandidature

Izbera kandidatov naj bo izraz svobodne volje ljudstva. Otresimo se starih metod pri izbihi kandidatov. Nove metode, novi ljudje — boljši od starih!

To, čemur smo pričali ob priliki izbiranja kandidatov za bližajoče se volitve za narodno skupščino, najbolje potrjuje naše stališče, kako važna je ureditev načina kandidiranja.

Naglasili smo že v naših »Smernicah«, da se kandidatur kot temelja za čim boljše izbero kandidatov ne sme prepustiti golemu slučaju, da se ne sme dopustiti posameznikom, da se s komolci prerinejo na vsako listo in v vsak položaj, da kličejo: »Hosana!« tistemu, kateremu so do večerja kričali: »Križaj ga!«

Ob teh volitvah se vse to tako jasno izražava, da bode v oči.

Kandidature so zelo važne, ker naj bi se z njimi za vse razne liste izbrali in predložili ljudstvu v izvolitev najdostojnejši njegovi sinovi, tisti, ki bodo resnično znali, hoteli in mogli jasno in pošteno zastopati splošne koristi, ki imajo jasne poglede na stvarne potrebe ljudstva in ki poznajo njegovo življenje in možnosti, da se razmere spremenijo in izboljšajo.

Kako pa se danes ta važna stvar rešuje?

Eden je vezal ljudstvo z menicami in posojili, vezal desetine in stotine ljudi čisto po načrtu, po raznih občinah. Ko pa pridejo volitve — jih pokliče na konferenco, da ga izglasujejo za kandidata, podpišejo sestavljeno prošnjo nosilcu državne iste, v kateri se kandidat predstavlja kot edino zveličavni, katerega ves narod želi in zahteva.

Ali pa se skliče sestanek, na katerem se dobro organizirajo razgrajati, ki nikomur ne dajo govoriti in ki izkličejo končno tistega, ki jih je najel.

Ali pa rogovilijo po vaseh, zgrabijo tu dvoje, tam troje ljudi itd.

Povsod igrajo najgrše komedije z ljudsko voljo. Najtežje pridejo do besede, najmanj se slišijo ravno tisti, ki bi bili najbolj poklicani, da bi pri tem delu sodelovali. Oni se navadno povlečejo, čudijo se in križajo nad tem prerivanjem, kjer rinejo zadnji pred prve, kjer se vrši najnesramnejša trgovina s tistim kar naj določi usodo ljudstva za eno celo dobo štirih let.

Eden z denarjem, drugi z oblastjo, tretji z goljufijo, četrti z neverjetnimi sredstvi, peti vsiljeno in na razne druge načine — tako si pomagajo do kandidatskih mest pozvani in nepozvani. Vrstijo se kot v kinu, na platnu. Toda na stvarne koristi naroda nihče ne misli. Zato pa smo mi proti takim načinom kandidiranja, ker so slabši, kot so bili za časa starih strank, ki pa tudi niso bili pravi.

Tudi tedaj so se mogli preriniti v ospredje množestvilni lovci mandatov in še boljše tisti, ki so preko mandatov izvrševali svoje posle.

Zato zahtevamo, da predlaga kandidature samo organizirano ljudstvo. Samo na ta način bodo mogli priti do izraza ljudje, ki so in ki bodo resnično delali za ljudske potrebe in za narodove koristi. Samo tako bo dano ljudstvu, da s splošnim glasovanjem izbere izmed kandidatov tiste, katere pozna po njihovih delih in kateri bodo zanj tudi kaj storili.

(Iz »Otadžbine«, Beograd.)

MARIBORSKA »BORBA« NI GLASILO JUGOSLOVANSKE AKCIJE

Generalno tajništvo Jugoslovanske akcije je mariborskemu tedniku »Borba« odvzelo pravico, da nosi naziv »organ socialno-nacionalnega pokreta Jugoslovanske akcije«.

POMENKI

TOMBOLA.

Dne 5. maja bo velika dobrodelna tombola po vsej državi. Dobitki bodo več ali manj dobičkanosni mandati. Če dobiš, si vesel; če zgubiš, pač zgubiš — upanje si pa le imel... Čisti dobiček se razdeli med brezposelne kandidate.

VELIK LOV.

V naši mili zemlji je pričel velik lov — pa ne na zajce — temveč na poslanske stolčke. Višek lova bo pričetkom maja z brakod in številnimi priganjači. Obeta se bogat plen — da bi le ne bilo preveč po nesreči obstreljenih lovecev!

RAZNE VESTI.

Gospod kmetijski minister je govoril v radiu. Dejal je: »Kmet je steber države. Kmetu se mora v prvi vrsti pomagati...«

V hrvatskem Zagorju prodajajo kmetje po 10 jaje za en dinar, v Bosni celo po 15 komadov. Torej petnajst jaje za eno škatljo užigalnic! Res je: Kmet je steber države!

AVIJATIKA.

Petletna Ivanka: »Sandi, pojdi no gledat, aeroplan leti!«

Sandi odgovarja: »Prava figa! Ata pravijo, da jih bo 5. maja osem tisoč frčalo!...«

POGOVOR.

Gospod Trebušnik nagovarja kmeta, ki se piše Janez Oskubljen: »Slušaj Janez, volili bomo gospoda Zgubo, ker je sicer neumen, ampak velik revež. Svoj čas je bil premožen, sedaj pa je ob vse.«

Janez se popraska za ušesi: »Če pa je tako, pa bomo morali kandidirati vsi kmetje in delavci. Izvzeti bi bili v celi občini edinole vi, gospod Trebušnik...«

TISKARSKI ŠKRAT.

Neki »nacionalni« list je nekoč napisal: »Gospod poslanec je končal svoj izčrpn volilni govor tako-le: »Vidite, cenjeni zborovalci, da sem vso poslansko dobo delal v korist kmeta. Moje poslanske dnevnice in drugi dohodki so bili za mene vedno le nadrejenega pomena...« (Burno odobravanje.)

ZIVIMO GOVORNIK!

Poslanec Lojze Butec je skozi vso poslansko dobo trdovratno molčal. Malo pred razpustom parlamenta pa se je med sejo naenkrat dvignil. Vsi so ostrmeli, misleč, da prosi za besedo — češ, kaj bo pa zdaj povedal? Lojze Butec pa reče: »Sluga, zaprite okno, ker je prepil!...«

AUF BIKS!

Nedeljsko »Jutro« je posvetilo bojevnikom cel uvodnik. Pravi, da so bojevniki v popolnem razsulu, da pa bi bilo le dobro napraviti oficijelni konec (to se pravi razpustiti bojevniško vojsko), češ, če smo mi »nacionalisti« na tleh, zakaj pa bi bojevniki stali?

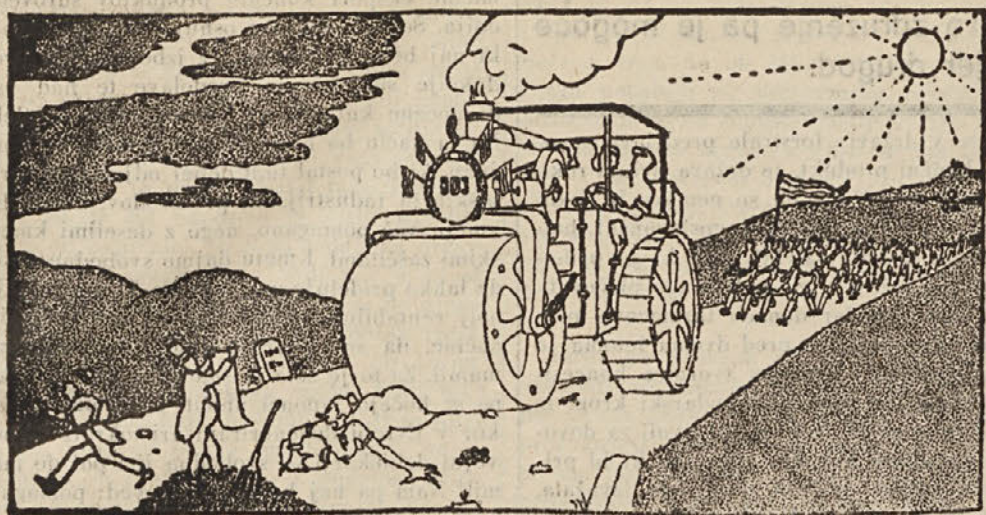
To je kakor s tistim kmečkim fantom, katerega je njegov tekmeč vrgel na tla, le-ta pa je kričal za zmagovalcem: »Če misliš, da ti ja z kaj imponiram, se prokleto motiš!«

POLITIČNO BORZNO POROČILO.

Skupina bivših »degradiranih« ministrov je sklenila ustanoviti posebno tvornico za izdelovanje hlačnih pasov, za »vitko« linijo uradniških trebuhov. Baje se danes vrši med posameznimi ministri le še malenkosten spor, kdo je izumitelj te prekorne in vsenarodne iznajdbe. Kakor se čuje, nameravajo ta predvideni delokrog po volitvah raztegniti tudi še na vse ostale državljane.

Kdor se je klevete, nezaupanje in razdor v naše vrste, je pokvarjenec, špekulant, špijon ali Judež lškarijot. Ne nasedajte slepo hujskačem, obračunajte z njimi kot zaslužijo! Bodite resnični bojevniki!

Naš Valjar vozi!

Naš Valjar vozi! Že drugo leto premetava svoje ogromno jekleno telo po mili slovenski zemlji. Ne moti ga cvilež in lajež me vaških, ne mestnih psov. Vozi svojo pot, korajžno tlači blato pred seboj. In blata je dovolj.

Pozna ga že vsa država. Najbolje ga poznajo tisti, katerim je ušla po neprevidnosti nožica pod njegov težki jekleni podplat... O Valjarju govorijo od Triglava do Ohrida, pa tudi izven mej naše Jugoslavije — celo onstran neizmerne oceana. Vsi domači in tuji sleparji in izkoriščevalci ga preklinjajo, vsi slovenski, srbski in hrvatski pošteniaki ga blagoslovljajo. Saj je bil edini, ki je trl neznojni obroč pritiska, kateri je uničeval v našem ljudstvu vso odpornost, vso vero v delo in pravico in vse upanje v boljšo bodočnost. In to je bilo še tedaj, ko se drugi niti premakniti niso upali. Bil je edini, ki mu v usodnih oktobrskih dnevih lanskega leta ni bilo treba spremeniti programa niti za las.

Valjar vozi! Kljub temu, da so ga že tisočkrat »prepevali« in »razpustili«. On ni luksuzni avto, čeprav vozi često z isto brzino, včasih malo bolj nerodno, a z neugnanjo silo. Za seboj pa pušča široko, urejeno lepo izravnano cesto, vso belo in čisto... Od časa do časa zavriska njegova sirena, da odmeva od sivih gorjenjskih vršacov do bajnih Gorjancev, od zameglene Krima in tistih žalostnih kraških in koroških mejnikov do zasnanega Pohorja — tja do prekmurskih ravnin. Ta krik se širi in širi, z veseljem in zaupanjem ga poslušajo hrvatski belosrajčni seljak, veseli Sremac in Vojvodinac, neupogljivi Bosanac, vrli sin dalmatinskega morja in junaški Šumadinac... Tako gre že eno leto in bo šlo naprej — če je komu prav ali ne.

Za Valjarjem pa maršira ogromna kolona. Sami bojevniki, stari, mladi — vse pomčano. Sami korajžni možje in fantje, ki se ne bojijo živga vraga, ker nosijo v sebi živo vero v pravilnost svojih načel. Kakor grom odmeva korak bojovniške armade v strah in trepet vsem, ki imajo slabo vest. Vedra so lica, pogum je v prsih, ogromna moč je v mišicah, odločna volja je v srcih. Kolona maršira, maršira...

Pa se pojavi v koloni nemir. Nekdo prične stokati: »Stojte tovariši! Prehitro gremo! Preveč bijemo z nogami! Jaz sem nervozen! Jaz sem užaljen, ker me ne vprašujete za svet, kako in kam naj marširamo. Mene stresa volilna mrzlina! Hočem, da se ustavimo!«

Zopet drugi kriči, ohrabren od prvega: »Stojte bojevniki! Zakaj greste v levo, če hočem jaz v desno? Zakaj me ne vprašate, kam naj gremo? Saj bi morda tudi jaz dejal, da pojdimo v levo! Sem nezadovoljen, ker igram premajhno vlogo! Hočem biti general! Sem častihlepen, domišljav, skratka negativen element med vami; imam kurja očesa na nogah in možganih. Ustavimo se! Da se najprej pogovorimo, zakaj sploh marširamo! Počakajmo in debatirajmo o Strahu in Peršuhu, mlatimo prazno slamlo!«

Tretji se razburi: »Stojte borci! Vse preurno, vse preveč naravnost gremo. Razbijmo Valjar, hodimo brez njega. On prehudo tlači — mi pa bi raje samo odkrivali spomenike, hodili za pogrebi — kot požarna bramba z zbihsanimi čeladami, z gasilskimi vajami, toda brez pravega ognja. Temu maršu pa ni ne konca ne kraja. Mene je strahl!«

Zopet eden se oglasi: »Tovariši! Ne trpim sloge med vami! Kregajmo se, prepirajmo se! Ne morem živeti brez prepirla! In drugi: »Jaz ne zaupam tovarišem, sumim neprestano in iščem dlake v

jajcu. Sem umazan, zato mislim umazano o vsakem in o vseh.«

Peti se razburi in se izkriči še bolj odkritosrčno: »Tovariši, razidimo se! Preveč nas je, premočni smo! Jaz sem vendar Judež-lškarijot! Jaz vendar nisem prišel med vas, da bi uresničil vaš program do kraja! Požvižgam se na vašo načela! Saj sem vendar prodal gibanje temu in temu za trideset srebrnikov! Obljubil sem ga pripeljati v te in te vode! Obljubo moram izpolniti! Jaz sem špijon od prvega dne — ali ne vidite, s kom se družim, s kom paktiram, od koga sem naročen in plačan? Ubogajte me, razkropite se! Jaz sem starostrankar, specialist samo za rušenje. Vi pa hočete zidati! Jaz protestiram!« Zadnji pa je že čisto ponorel: »Sramota, tovariši! Ogoljufali ste me za poslanski mandat! Zakaj si mi prevrnil korito — prokleti Valjar!«

Tedaj je bilo Valjarju dovolj. V sicer tako demokratičnem, celo preveč potrpečljivem in popustljivem, širokosrčnem železnem telesu je zavrelo in zagrmelo kakor grom! Jezno je stresel svojo težko gmoto, da se je skoro vdrl v cesto. Srdito je puhnil ogromen oblak dima visoko pod nebo, njegova rezka sirena pa je zasedala, da je odmevalo od hribov in dolin:

»Molčite pritlikavci! Ali naj se vsa kolona ustavi radi par nezadovoljčev, prepirljivcev in kričavcev? Mi smo vest vsa trpečega ljudstva, ki je naše, kot smo mi njegovi. Mi smo njegovo upanje, njegova vera. Mi smo odgovorni pred ljudstvom, državo in zgodovino. Kolona za menoj! Kamor gre Valjar — tam je prava pot! Valjar ne vara, se ne prodaja, on misli pošteno, tudi če kaj pogrši. Ker se pa vsi naši zakleti sovražniki veselijo vašega prepirla — je le-ta za nas gotovo škodljiv! Tiste, nervozne, nemirne in presite — toda sicer poštene prepirljivce prisilite z železno voljo k slogi, disciplini in spoštovanju bojovniškega tovarištva. Tisti, ki ne zmorejo teškega, dolgega marša, naj izstopijo iz vrste in gredo spat za peč, kot so spali pred nami. Na kurja očesa se ne morem ozirati. Tiste špijone, Judeže lškarijote, starostrankarje in prodane zasleplence — pa vrzite z naše čiste, bele ceste v jarek, kjer naj kričijo po mili volji!

Mi pa gremo svojo pot naprej! Pot je še dolga in trnjeva... Mi gremo, ker smo pravi bojevniki, vojaki, ker smo značajni in pošteni fantje in možje, ki ne poznajo strahu. Ne glejte ne na levo, ne na desno, ne nazaj — marveč samo naprej! Na tisoče je sovražnikov pred nami, ti so nevarni. Še nevarnejši pa so tisti med nami, ki rušijo dobronamerno ali največkrat zlonamerno tisto, kar drugi s trudom zgradijo. Za ene kot za druge nimamo časa, nam se mudi naprej. Važno je, da sta pravi bojovniški duh, prava bojovniška volja v nas — vse drugo je postranskega pomena. Vsa država gleda na nas, vsi lačni, ponižani in preganjani čakajo na odrešenje! Pa bi nas zmedle ene volitve?? To je samo majhen kamen na naši dolgi poti. Tudi ta kamen bom povajal jaz — Valjar!

Zatorej za menoj, trpini svetovne vojne, za menoj mladina kot vreden sodelavec in bodoči dedič naših naporov! Za menoj vsi pošteniaki, neustrašeni borci, navdušeni graditelji novega časa, novega duha, nove srečne Jugoslavije! Le v slogi je moč!

Živela složna fronta poštenih slovenskih, srbskih, in hrvatskih bojevnikov za sveto stvar! Živijo »Boj!«

Zgodi se, kot je ukazal Valjar. On vozi naprej, kolona maršira za njim, kot da se ni nič zgodilo... In tako je prav!

Največje upanje polagamo na **mladino**. Ona je neokužena od strahovitih borb in predsodkov preteklosti. Vso mladino hočemo privedi na pot naših načel. Ona naj bo naš sodelavec in srečen dedič zdravih sadov naših velikih naporov!

Korotanec:

Nemška kolonizacija na Koroškem

Že leta 1918, še med svetovno vojno, so ustanovili na Koroškem tzv. »Kärntner Bodenvermittlung« (zemljiško posredovalnico, d. z. o. z.), ki naj bi skrbela, da bi posestva, ki bi bila na prodaj, ostala oz. prišla v nemške oz. nemškutarske roke. L. 1925 je bila ta Posredovalnica pridružena koroškemu Heimatsbundu. Ta Heimatsbund, naslednik Heimatdiensta, ki je vodil boji proti Slovincem in proti Jugoslovanom ob plebiscitnem času, se je z vso energijo lotil zemljiškega posredovanja v nemško korist. Heimatsbund je poizvedoval, kje je kako posestvo naprodaj, je skrbel za nemške kupce in je istim šel na roko tudi, ko je posestvo prišlo v njihove roke. Šlo jim je za to, da čim več slovenskih posestev spravijo v nemške roke. Ta načrt, ki ga izvajajo zdaj že deset let in ga mislijo še dalje izvajati, je za Slovence prav nevaren: pokupiti slovensko zemljo! Najprej so nam s pomočjo šole-ponemčevalnice izneverili naše ljudstvo, potem so na podlagi tega polstoletnega nasilja in krivice zmagali pri plebiscitu in zdaj si še prizadevajo, da na slovenskih posestvih naselijo Nemce! Vnebovpijoča krivica se godi nad našim rodom na Koroškem! Pred Nemci so bili Slovinci na Koroškem, cela Koroška je bila nekoč slovenska in zdaj hočejo slovenstvo na Koroškem popolnoma iztrebiti! Vočigled te dejstva noben Slovenec ne more biti brezbržen. Eno narodno telo, en živ organizem tvorimo vsi Slovenci. Če bijejo naš rod na Koroškem, to boli nas vse. Kot udje enega živga narodnega telesa ne moremo biti brezbržni od drugih, trpečih, zatiranih, ločenih udov našega narodnega telesa. In vsak kos slovenske zemlje je pri srcu vsem Slovincem. Naša zemlja je to.

Upravičen je klic: Slovanska zemlja Slovanom! Kako malo zemlje imamo baš

mi Slovenci! Naša zemlja naših ljudi ne more preživiti. Premalo zemlje imamo. A kaj vidimo? Sovražnik pokupuje našo zemljo in nanjo naseljuje tužce! — Slovenska zemlja je last vseh Slovencev.

Nemci vpijejo: »Premalo zemlje imamo! Zahtevamo, da nam odstopijo nekaj zemlje narodi, ki je imajo dovolj!« Znanstveno dokazujejo, da so upravičeni polastiti se tuje zemlje! — Nam pa hočejo vzeti še to zemljo, kar je še imamo! In namesto, da bi se Slovenec naseljeval na Koroško, mesto da bi slovenska zemlja ostala v slovenskih rokah, pa prehaja ta lepa naša zemlja v nemške roke!

Heimatsbund se je najprej prizadeval, da naseli nemške Korošce iz Zg. Koroške v slovenski Sp. Koroški. Toda nemškega Korošca tako preseljevanje ni mikalo. Potem so skušali naseliti na Koroškem »Nemce v inozemstvu« (Auslandsdeutsche), tako: banaške Švabe, sedmograške Sakse, brezdvomno tudi nemške Kočevanje itd. Ta akcija se je razbila vsled slabe valute v poštevi prihajajočih držav.

Potem so šli iskat koloniste v Nemčijo. Pri tem so rekli: Nemčija ima preveč ljudi, namesto bi se selili v tuje, nenemške dežele, naj pridejo na Koroško! Nemška marka je stala visoko, torej se bo dalo ž njo zemljo lahko pokupiti! In prišli so kolonisti iz Nemčije. Mnogo posestev v slovenskem delu dežele so pokupili. V čisto slovenskih krajih so se naselili Nemci, po večini luterani. Priselilo se je iz Nemčije 136 družin, ki so pokupile 3864 hektarov zemlje, od tega pretežno večino v Slovenski Koroški.

Vprašati se moramo: Ali nam more biti kot Slovincem in Slovanom vseeno, da slovenska zemlja prehaja v nemške roke? Kako dolgo nam bodo še ropali našo zemljo?

GOSPODARSTVO

Pasivnost naših železnic

Vedno in povsod čujemo kritiko, da so naše železnice pasivne. Biti pasiven je precej razsežen pojem in prepričani smo, da večina ljudi, ki to slišijo, živi v veri, da so naše železnice res pasivne. Smelo trdimo, da to dejansko ni res, res je le, da železnice iz svojih sredstev in pod obstoječimi razmerami ne morejo doseči takega finančnega efekta kot bi si ga marsikdo želel, oziroma, da železnice ne morejo iz svojih obratnih dohodkov doseči tega finančnega efekta, da bi se mogle tako izpolniti, kakor bi bilo potrebno za naše razmere.

Brez ozira na levo ali desno moramo priznati, da naše železnice nudijo mnogo več, kot marsikatera druga železnica, ki je finančno bolj situirana, kakor so pa naše. Pomislimo samo to, kaj naše železnice prevoziyo zastoj, pri čemur morajo svoje efektivne izdatke kriti, za kar nimajo na razpolago niti te možnosti, da bi to računsko obračunavale. Vsaka akcija v dobrodelne namene tangira naše železnice in te morajo doprinesiti svoj obolus, pri čemur se nikdo ne vpraša, kje in kako se bodo vrnila efektivni stroški za opravljeno delo.

Gradba novih železnic se je v mnogih slučajih vršila iz tekočih obratnih dohodkov, da si je to povsem nenaravno, ker bi se moralo to vršiti na način dolgoročne amortizacije. Naše proge brez izjeme, naš strojni park in naš vozovni park je izšel iz svetovne vojne brez izjeme popolnoma upostojeno in kar je nenormalna izraba in zanemarjeno vzdrževanje zakrivilo skozi dolga leta pustošenja, so morale železnice pokriti iz svojih tekočih obratnih dohodkov in niti danes po tolikih letih še niso ta dela dokončane, stori se le toliko, kolikor se more pri najhujšem stiskanju in obračanju vsake pare, ki se jo potroši.

Zanimivo bi bilo ogledati si vse te obračune in ako bi jih kdo pravilno analiziral, bi moral priznati, da so tekom časa od ujedinenja doprinesle železnice ogromno delo in to povečini iz lastnih sredstev.

Koliko so železnice izdale subvencij, ki bi po našem mnenju nikakor ne spadale v breme železnic in njenega proračuna, bi bilo ravnotako zanimivo ugotoviti.

Ako bi se postavili striktno na stališče, da morajo železnice obračunati vse svoje doprinose v časih obnove našega gospodarstva, bi se prav gotovo ne moglo govoriti o kakem nepovoljnem stanju v njenih financah. Ako se more govoriti o kaki pasivnosti naših železnic, se more govoriti le o pasivnosti takorekoč računski, nikakor pa ne gospodarski.

Nikdar se ni še do danes krilo železnici primanjkljajev iz drugih sredstev in svoj obrat so vzdrževale iz svojih dohodkov. S tem so dosegle svoj efekt, ki ga niso pokazale niti one železnice, ki obratujejo pod najugodnejšimi pogoji, kakor pa naše.

Radi znižanja potniških tarif se v gotovih krogih pojavljajo pomisleki, češ, da se ne bo doseglo pravilnega zadovoljivega finančnega efekta, da si je vsakomur, kdor se je količkaj zanimal za taka vprašanja, znano, da je aktivnost potniškega prometa na železnicah težko dosegljiva. Tudi je popolnoma napačno naziranje, da bi morale biti železnice brezpogojno aktivne, ker ta aktivnost gre naravno na breme poslovnega sveta in nastane vprašanje, ali je ta efekt za splošnost tolike vrednosti, da bi ga bilo potrebno iskati in brezpogojno doseči. Smo brezkompromisnega mnenja, da je dosežen velik efekt s tem, da železnice krijejo stroške svojega obrata, je pa odveč, celo škodljivo, ako se od te gospodarske ustanove zahteva, da bi prinašala celo dobiček odnosno, da bi morala kriti razne subvencije in vsemogoče dajatve, ki se na njo stavijo ravno iz obžekornistnih vidikov, ki jih ne moremo nikjer številčno niti zaračunati niti obračunati.

Res je, da bi se dalo na naših železnicah mnogo izboljšati v svrhu dosege boljšega ekonomskega efekta in ako to dosedaj ni bilo

Kemično snajenje oblek — Higijenična pralnica in svetlokalnica Šimenc Kolodvorska ulica štev. 8 sprejemališče: Knaflijeva 2 Ljubljana

izvedeno, ni krivda ustanove same kot take, ampak naše udobnosti, ker se za to nismo brigali, dokler nas razmere do tega niso prisilile. Danes je videti, da je prišlo tako daleč, in stojimo pred neizbežnim vprašanjem, ali poseči temeljito in z energično gesto v nezdrave razmere, ki duše to ustanovo ali pa iti na dosednji način po stari poti in mirno gledati, kako hira naše gospodarsko življenje in kako železnice pri tem hiranju pomagajo holniku v gotovo smrt.

Reforme, ki so bile izvedene in katere pričakujemo v bližnji bodočnosti nas potrjujejo v veri, da imamo v osebi g. ministra Vujića človeka, ki to uvidi in ima krepko voljo izvesti, kar naše gospodarsko življenje v današnjih prilikah zahteva.

Za cesto Loški potok - Prezid

Ker se »Prelom« zanaša tudi za gospodarske članke, sporočamo podpisani, da je že stoletna želja, da se med Loškim potokom in Prezidom napravi krajevnim potrebam dobra cesta, ki bi spojila ta dva kraja, ki sta danes drug od drugega oddaljena kakih 8 kilometrov, pa imata za zvezo kolovozno gozdno pot. Veliko se je že o tej zvezi govorilo, toda ker je to potreba le bolj kmečkega prebivalstva in ker kmet nima nikjer v našem kraju besede, se tudi tako važna kmečka potreba ne uvažuje. Danes imajo občine bednostni fond in vsepovsod se kaj naredi, v Loškem potoku in Prezidu pa ne pride merodajnim faktorjem na misel ta tako potrebna cestna zveza! Kdor pozna teren in ves položaj, mora uvideti, da bi se ta cesta lahko naredila z brezposelnimi delavci v teku par mesecev. Naši tesači in drugi delavci so brez dela. Če bi se pa ta cesta delati začela, bi prišli vsaj do kakega pičlega zaslužka. Ena etapa naj bi začela z delom od Loškega potoka in druga od Prezida.

Možje, ki stojite na čelu gospodarskih odborov in vaških zastopstev, odprite oči in izposlušajte pri banski upravi, da pošlje strokovnjaka, ki bo to prepotrebno cesto trasiral, saj ne bo niti ene ovire ali težkoče. Za odškodnino sveta pa tudi ne bo nobene zahteve, ker z napravo ceste bodo vse ob cesti ležeče parcele zadobile večjo vrednost, ki je danes ravno radi otežkočene vožnje nimajo.

Naj bi te vrstice zdramile oba gg. župana iz Loškega potoka in Prezida, da to akcijo brez odloga započneta. Če pa ta dva nočeta, naj pa vsaj povesta razloge, zakaj tega nočeta.

Bojevniki iz Sodražice.

VAŽNA GOSPODARSKA KONFERENCA V LJUBLJANI.

V nedeljo so se sestali v Ljubljani zastopniki trgovskih, industrijskih in obrtnih zbornic iz vse države. Na dnevnem redu so bile tri točke: davčno vprašanje, reforma železniške tarife in vprašanje samoupravnih financ. Na konferenci je bilo večje število referatov, nakar je bila v ponedeljek izdelana resolucija, ki bo predložena merodajnim. Resolucija ni bila objavljena javnosti.

Stevo:

Opij

(Konec.)

Iz surovega opija se pridobivajo zdravila, ki so obenem tudi mamila (sredstva za omamljevanje). In ravno radi tega, ker mamila vlečejo in jih smatrajo kot opojne strupe, so velesile vsilile državam-proizvajalkam haško in ženevsko konvencijo o proizvodnji in trgovini z mamili. Morfij in posebno še heroin uporabljajo degenerirani prenapetenci v mamilne (opojevalne) svrhe. Temu strupu se pa vdajajo samo oni ljudje, ki nimajo nič več samostojne volje in so že suha veja na narodnem drevesu. Mamila so draga in tudi prepovedana — pa jih morejo dobiti samo oni, ki so dovolj bogati. Velesile so hotele menda svojo aristokracijo obvarovati pred že itak neizbežnim rasnim propadanjem in so menda tudi radi tega, ker ga pridelujejo samo male odvisne države na Balkanu in v Orijentu, iz navideznih človekoljubnih nagibov omejile trgovino z opijem in njegovimi produkti. Drugače pa delajo v kolonijah, kjer jim opij za kajenje kot monopolski artikel donaja lepe denarce. Kakor ni zabranjen alkohol in nikotin, ravno tako naj bi bil dovoljen tudi opij. Kupovali bi ga samo degenerirani bogati sloji. Siromak nima denarja še za najpotrebnejše vsakdanje predmete. Naš kmet je radi obeh konvencij izgubil letno okrog 100 milijonov dinarjev. Pred ženevsko konvencijo je stal 1 kg surovega opija nad 1000 Din, a danes dobi težko Din 200 zanj. Trgovina je vezana na koncesijo, a izvoz je v rokah birokratičnega Prizada, ki ovira produkcijo surovega opija in dela veliko škodo seljaku v vardarski banovini, državi pa v svojem poslovanju čisto izgubo.

Našemu poštenemu ljudstvu bo dobro le tedaj, če bo vse tesno združeno v enem taboru, vse na eni strani tehtnice, ne pa razcepljeno v tisoč strank in stranic. To združenje pa je mogoče samo v »Boju« in nikjer drugod.

Naša opijska politika mora stremeti za tem, da naš pridelovalec svoje proizvode čim bolj vnoveči in da čim bolj izkoristi klimo in tla, kjer se more pridelovati tako dragoceni in visoko rentabilni surovi opij. Država naj bi kmeta celo poučevala, da bi prideloval visoko vreden opij, ne pa mu vezala z raznimi konvencijami njegovo delo in trud. Ko bi bila država pri podpisu teh konvencij vsaj dobila kak ekvivalent za našega kmeta! Lahko bi bila dobila dovoljenje za izvoz in prodajo večje količine našega prvovrstnega tobaka. Čeprav tobak ni tako rentabilen za vardarskega kmeta, bi bil vseeno zelo zadovoljen, da bi mesto maka lahko posadil tobak. Seveda delegacija ne pozna revščine, ki tare našega kmeta v južnih krajih države.

Naš surovi opij kot surovina uživa najboljše sloves v Evropi in v Ameriki. Ali zalibog — radi neorientacije merodajnih faktorjev so imeli največji dobiček od opija le posredovalci in kemične tvornice. Mesto,

da bi se v državi forsirala predelava surovine v končni produkt, je država držala roke križem in dopuščala, da so nemške in francoske tvornice bogatele; jugoslovanski bolniki pa so morali uživati opij, ki je prihajal iz tujih držav in ga tudi drago plačevati, ko bi lahko vendar domači farmacevti proizvajali zdravila. Šele pred dvema letoma je dobila hrastniška kemična tvornica koncesijo za predelavo opija. Gospodarski krogi iz južne Srbije so že večkrat zahtevali za dovoljenje zgraditve kemične tvornice, ki bi pridelovala surovi opij in proizvode izvažala. Ali bi se morda na ljubo velikemu akcionerju Narodne banke in lastniku jeseniških železaren in hrastniške kemične tvornice g. Westenu iz Celja res ne smelo dovoliti nobenega konkurenčnega podjetja?

Država naj čimprej revidira svoje stališče napram konvencijam o opojnih drogah, naj ukine privilegij Prizadu, dovoli svobodno trgovino — seveda pod kontrolo — s suro-

vim opijem in naj dovoli konkurenčna podjetja za predelavo opija in naj podpira na vse načine eksport končnih produktov surovega opija. Še več, ona naj osnuje poseben zavod, ki naj bi se pečal samo z izboljšanjem produkcije surovine in predelave te nad vse dragocene kulture, ki uspeva na naših tleh. Na ta način bo najlažje pomagano kmetu na jugu, ki bo postal tudi dober odjemalec obrtniških in industrijskih proizvodov. S tem bo kmetu več pomagano, nego z desetimi kmet-skimi zaščitami. Kmetu dajmo svobodne roke, da lahko prideluje ono kulturo, ki mu je najbolj rentabilna. Lahko je tudi najti pota in načine, da se obvaruje ljudi pred vplivom mamil. Za to je šola in smotrna vzgoja. Ako pa se hočejo Japonci uničiti s heroinom, kakor v Evropi degenerirani aristokrati in po-vojni dobičkarji — svobodna jim pot do mamil! Nam pa naj bo prva zapoved: pomagati našemu kmetu, ščititi naše interese! Kakor drugim državam ni do človečanstva, kadar črpajo dobiček iz dobav vojnega orožja, tako naj tudi naša Jugoslavija odvrže krinko humanosti in naj vrže na trg ne samo nekaj kilogramov heroina, temveč na tone naj gre v promet in naj prinaša zlato. Kakor ga je že nekdanj donasal surovi opij kmetu v južni Srbiji.

GIBANJE »BOJA«

Iz tajništva »Boja«

Seja Osrednjega izvršnega odbora »Boja«, ki je bila v soboto 23. marca, je soglasno izrekla zaupnico vsem tistim tovarišem, ki so vodili razne razgovore zadnje čase s činitelji javnega življenja. Glasovali niso kot udeleženi tov. Kuster, Vidmar in Fabjančič.

Osrednji izvršilni odbor »Boja« je na svoji seji dne 23. marca 1935 v smislu čl. 16 pravil Združenja borcev Jugoslavije »Boja« ukinil krajevno organizacijo »Boja« na Ježici pri Ljubljani.

Občni zbori in sestanki

VELIKE LAŠČE. Dne 17. marca 1935 se je vršil ob 8. uri dop. v dvorani Zadrugnega doma v Vel. Laščah redni občni zbor Združenja borcev Jugoslavije »Boja« skupina bojevnikov v Vel. Laščah. Občni zbor je otvoril tov. predsednik Mirko Brejc, ki je v uvodnih besedah pozdravil odposlanca O. I. O. tov. Šturma. V nadaljnjih besedah se je tov. predsednik spomnil blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra, v katerega spomin so vsi navzoči vstali in zaklicali trikrat »Slava«. Dalje je tov. predsednik zagotavljal vdanost in zvestobo našemu mlademu vladarju in pozval navzoče, naj mu obljubijo bojevnisko zvestobo in vdanost in zakličejo trikratni »Živele«. Dalje se je tov. predsednik spomnil tudi bojevniskega prvoboritelja, pred kratkim umrlega tov. Fr. Bonača, nakar so mu navzoči zaklicali trikratni »Slava«. Nato so sledila poročila ostalih funkcionarjev, ki so bila vsa soglasno sprejeta. Pri volitvah je bil izvoljen stari odbor, ki se je dopolnil še z nekaj novimi člani. V odbor so bili izvoljeni sledeči: Mirko Brejc, učitelj, Velike Lašče, za predsednika; Hanžič Ivan, javni notar, Velike Lašče, za I. podpredsednika; Rigler Ivan, posestnik, Prapreče, za II. podpredsednika; Jelenc Ivan, posestnik Velike Lašče, za tajnika; Paternost Ivan, posestnik, Rašica, za blagajnika; Levstik Jože, posest. sin, Male Lašče, za gospodarja; za odbornike: Kraševac Andrej, gostilničar, Podstrmec; Jaklič Alojzij, posestnik, Andol; Petrič Franc, posestnik, Velike Lašče; Petrlin Feliks, posestnik, Dolščaki; Praznik Ivan, posestnik, Velika Slevica; Petrič Ivan, posestnik, Dvorska vas; Marolt Ivan, posest. sin, Dolnje Podpoljane; Gorjup Franc, posestnik, Kaplanovo; Bavdek Josip, posestnik, Ulaka; Namestniki: Andoljšek Ivan, posestnik, Srobotnik; Tomšič Alojzij, posestnik, Adamovo; Tešar Peter, ključavničar, Mala Slevica; Zakrajšek Franc, posest. sin, Dvorska vas. V nadzorni odbor so bili izvoljeni sledeči: Stritar Josip, posestnik,

Velike Lašče; Hočevnar Franc, posestnik, Male Lašče; Levstik Jože, posestnik, Črnc; Praznik Alojzij, posestnik, Marinko; Levstik Anton, posestnik, Vel. Osolnik. Za delegate so bili izvoljeni: Mirko Brejc, Jelenc Ivan, Paternost Ivan, Stritar Ivan, Rigler Ivan, Tešar Peter. Potem se je oglasil k besedi delegat O. I. O. tov. Šturma, ki je v daljšem govoru obrazložil navzočim pomen bojevnistva. Njegova izvajanja so navzoči burno odobraval. Tov. predsednik se je zahvalil tov. Šturmu za njegova izvajanja in nato zaključil občni zbor.

BREZOVICA. Naš občni zbor se je vršil dne 17. t. m. ob 3. uri popoldne v Gasilnem domu na Brezovici. Predsednik tov. Kušar je otvoril občni zbor ter pozdravil vse navzoče, katerih število je bilo prav lepo. Pozdravil je tudi tov. Marinkota, ki je zastopal O. I. O. Nato podasta tajnik in blagajnik svoja poročila. Tov. Marinko, ki je bil poslan od O. I. O., poroča, da so pravila deloma izpremenjena, nakar so bila ta pravila soglasno sprejeta. Pri volitvah so bili izvoljeni: predsednik Kušar Jakob, I. podpredsednik Kermavnar Alojzij, II. podpredsednik Marinko Ferdinand, tajnik Rožnik Franc, blagajnik Mravlje Anton, odborniki: Slanc Ludovik, Čuden Jernej, Franc Novak, Anton Marinko, Artac Ivan, Čot Jakob, Šebenik Ivan, Pleško Martin. Namestniki: Slana Anton, Trček Franc, Burgar Ivan, Stanovnik Anton, Založnik Matija, Buh Ivan. Delegati: Marinko Ivo, Kermavnar Alojzij, Kušar Jakob.

Kdor širi vesti, da je ta ali oni tovariš podkupljen, je skoro vedno sam podkupljen. Kdor blati in ruši našo organizacijo, hoče ljudstvu zlo.

RADOVLJICA. Občni zbor skupine bojevnikov se je vršil dne 10. marca 1935 ob 15. uri v restavraciji Kunstelj v Radovljici. Navzočih je bilo okrog 100 članov, poleg tega so se vabilu odzvale skupine Begunje, Brezje, Breznica. Prisostvovali so tudi pripravljalni odbori skupin iz Oviš, Kroke, Kamne gorice ter Mošenj. Predsednik tov. Resman pozdravi vse prisotne, zlasti pa tovariše iz sosednih skupin in pripravljalnih odborov. Predvsem se spomni v kratkih besedah umrlega kurata Bonača Franceta, v katerega spomin prisotni izreko »slava«. Istočasno javi, da bo sv. maša zadušnica za pokojnim darovana 26. maja t. l. na Brezjah in vabi k čim obilnejši udeležbi. Prečita se na splošni pri-stanek navzočih zapisnik zadnjega občnega zbora, tihoč se volitev. Članarina za to in lansko leto se določi na Din 6.50. Tov. Resman poroča v svojem predsedniškem poro-

čar Jakob, Wagner Tone, Predtrg: Golmajer Jože; Lancovo: Dežman Franc, Brda: Fister Franc, Lesce: Zark Janez. Nadzorstvo: Ing. Jernej Zupanc, Lancovo, Humerca Janko, Lesce, Pogačar Jakob, Radovljica. Razsodišče: Janc Florijan, Radovljica, Kunčič Franc, Se-ca, Žerove Tine, Predtrg, Resman Janko, Radovljica, dr. Smajd Albin, Radovljica. Delegati: Resman Franc, Radovljica, Janc Florijan, Radovljica, Zupanc Franc Lancovo, Lerh Franc, Radovljica. — Soglasno se skle-ne, naj se ustanovi redni socialno-gospodarski odsek. K slučajnostim pripomni tov. Vogel-nik, naj se v ta odsek izvolijo taki možje, ki bodo imeli vpliv pri oblasteh za doseg pravic, zlasti tistih, ki so najbolj zapostavljeni. Ob pol peti uri je predsednik zaključil lepo uspešni občni zbor.

MURSKA SOBOTA — OKOLICA. Na občnem zboru krajevnice organizacije »Boja« v Murski Soboti - okolici, ki se je vršil 20. mar-ca 1935 je bil izvoljen naslednji odbor: Predsednik Celec Ferdo, obč. predsednik Rakičan, podpredsednik Lukač Franc, mlinar, Bakovci; tajnik Titan Franc, pos., Krog; blagajnik Ratnik Stefan, pos., Krog; gospodar Bencak Franc, pos., Satahovci; arhivar First Kolo-man, gostilničar, M. Črnci. Odborniki: Durič Ferdo, pos., Rakičan, Kovač Alojz, kovač.

Kemično čiščenje oblek, pranje in svetlolikanje Šavs Stane, Ljubljana Tyrševa c. 36, Cerkvena ul. 1

Elitna konfekcija za pomlad

za dame:

krasni moderni damski plašči že od Din 220 — naprej do prekrasnih dunajskih in pariških modelov.

za gospode:

elegantne obleke modernih vzorcev, najfinejši izdelek že od Din 290 — naprej, trenchcoati od Din 490 — do najfinejših, hubertus plašči in pum-parice v veliki izbiri po brezkonkurenčnih cenah.

F. Lukič, Ljubljana, Stritarjeva ulica

Bojovník z dežele govori

POSTNI POMENKI.

Ko so po svetovni vojni sklenili mir, so dejali, da je trajen, da večne čase amen. Nobeni stari ženski niti na um ni več padlo, da bi morala še kdaj jokati za svojim sinom. Vdove, ki so se vnovič pomogle, niti mislile niso na to, da se bo treba še kdaj ločiti. Angel miru, ki so ga vlačili po vseh mogočih konferencah, je počasi postal tako klaverno bitje, da je bil naposled že čisto podoben pehtri ali čarovnici. Ni čuda tedaj, da državniki, ki so dobrega okusa, tudi, kar se žensk tiče, niso imeli posebnega nagnenja do njega, posebno še, ker se je radi babilonske zmesnjave raznih jezikov začel spor, ali je angel ženskega ali moškega spola. Radi tega se je bilo resno bati, da bodo počasi to bitje zavrgli, posebno odkar imajo takšna vojna letala, ki se lahko merijo z angelom miru. Toda diplomatje so tihi, in že znajo stvar zasukati tako, da je zanje prav. Jeli so sklepati medsebojno tzv. »mednarodne pogodbe«. Eni trdijo, da se te besede pravilno izgovori: roparske pogodbe. Nisem ravno jezikoslovec. In zato tudi ne vem, kako se to pravilno bere, toda učeni možje morajo že imeti prav. Da je pa stvar docela poštena, o tem seveda ne more biti niti najmanjšega dvoma, zakaj sklepajo se te pogodbe med čisto poštenimi ljudmi v cilindru, fraku in belih rokavicah, ne oziraje se na druhal, ki mu pravimo ljudstro, med katerim so celo posamezniki, ki imajo uši in raztrgano obleko. Pri sporu radi koščka zemlje ne gre v prvi vrsti radi ljudi, ki na njej prebivajo, včasih so ti ljudje z ozirom na kakšne pogodbene točke celo na poti, ampak gre v prvi vrsti za mejo, za solidno mejo, in kvečjemu še za kakšen gozd ali rudnik. Ljudi pa je Bog ustvaril samo diplomatov v nadlego in človeški zgodovini v pohujšanje. Tuintam pride radi kake meje, gozdov ali rudnikov med ljudmi v fraku in cilindru do sporov. Tedaj si manejo belo orokavičene roke, se smehljajo in pristavljajo neprestano: »Visoko cenjeni tovariš...« Toda za tem »visoko cenjenim tovarišem« se skriva toliko divizij vojakov, ki ne vedo za privajnosti gospodov, kolikor je črk. Končno pa se ponavadi sprijaznijo gospodje, in s tem je mir besedi! Taka je namreč tajnost diplomacije, in za takšno tajnostjo se zopet skriva vojaška sila tistih sinov, ki so se jedva

rodili. Izberejo si gospodje v fraku in cilindru ponavadi lep kraj za svoj pomenek. In pravijo, da je tudi Ženeva raj na zemlji. Pripeljejo si ženske, natočijo si južnega penečega vina, da ob tako krasnem razpoloženju pozabijo na vse zemske revščine, in mislijo, da so na nebeški gostiji v raju. Predse tišče palmo miru, za hrbti se jim pa blišče — ostro brušeni bajoneti... Njih celotne filozofija je pač v tem: Če je mravljišče sosedovo, naj so pa tudi mravlje... Ni čuda, ako je radi tega znan in pameten državnik pred nedavno izrekel svoj odločni: »Piš me...«

Sicer pa pravijo, da človeštvo, (pardon) »druhal« je komaj čaka, kdaj bo zopet napisan nov bojno plesni spored. To namreč prorokujejo tisti, ki bodo samo godli, plesali pa ne. Trdijo namreč, da je vojna najboljši pripomoček proti zakonski razdružitvi, proti kugi, lakoti, podivjanosti, bedi, solzam, posebno pa še proti padanju števil porodov in sifilidi. Glavno je pa to, da so pri zelo neenaki valuti, pri gospodarski propasti Evrope prišli vojni dobičkarji ob lepo premoženje, zato jih docela upravičeno skrbi, kaj bo še z njimi, ako bo ta oboroženi mir še nadalje trajal...

Kranjskogorec.

ODGOVOR »JUTRU« IZ SENOVEGA.

Nimam dosti časa, a vendar mi srce ne da miru, da ne bi odgovoril »Jutrovemu« dopisniku iz Rajhenburga z dne 17. marca 1935 št. 64. Dopisnik pravi, da so se, ko je pomožni odbor pokrenil nabiralno akcijo za brezposelne, tudi bojovníki spomnili ter pričeli nabiralno akcijo. Res je socialni odsek »Boja« pokrenil nabiralno akcijo za brezposelne, a ne zato, ker je to opazil pri J. N. S., pač pa zato, ker so brezposelni rudarji prosili socialni odsek kakor tudi predsednika »Boja« v Rajhenburgu, da bi se zanje pobiralo. Dopisnik pravi, da jih skrbi, če smo dobili tudi nabrani denar ali smo kupili za njega živila. »Jutrov« dopisnik ni vreden, da mu to povemo, ali vseeno naj izvem, da smo za ves denar kupili moko, pri čemer je trgovec Zmave sam daroval Din 102.— in še 20 kg fižola in brezplačno vse papirnate vrečice. Dopisnik si namreč razlaga, da je tovariš Zmave pri tem zaslužil, pa se moti: ima morda sam kosmato vest, zato pa tudi druge slabo sodi. Nadalje pravi dopisnik, da se bojovníki niso udeležili prireditve v šolski dvorani na Senovem. K tem pripomnim, da bi bila dvorana napol prazna, če bi ne bilo navzočih bojovníkov. Glede reorganizacije rudniškega konzuma pripomnim, da bi bila zelo potrebna in se mi zdi, da jo bom prej ko

Celota je več, kot posameznik. Celota naj komandira, posameznik naj uboga!

so se bili že davno navadili. Službe je bilo ravno toliko, da je bil krajši čas. Kdor ni bil, ravno na vrsti, si je krajši čas s kartami, nekateri pa so igrali tudi šah. Jaz sem bil takrat pri komandi vodja telegrafsko-telefonske stanice. Menjávali smo se v službi trije tovariši. Vsak je sedel v barakici po osem. Dvanajst ali šestnajst ur, da je bil vsak v krogu vsak čas v službi in vsak čas prost. Tako na izmeno. Živelimo precej udobno, saj registrirati razgovore in telegrame ter skrbeti za njih točno odpravo je bilo vse naše delo. Pač pa so bili uboge pare telefonisti s telegrafistom vred zlasti za kake bitke ali ofenzive. Takrat niso prihajali do sape. Drugače pa je bilo naše življenje idila.

Nekega poletnega večera, davno se je že bilo stemnilo, je pa prišel dogodek. Bil sem že od dveh popoldne v službi, in ker ni bilo skoro nikakega dela, sem dal svoj zvezek telefonistu, da bi zabeležil potrebne malenkosti. Sam pa sem zlezal pod surovo stesano mizo in se stisnil k steni, da bi zadremal.

Zdi se mi, da sem ravno hotel dobro zatisniti oči, ko me pokliče mladi mož in mi stisne telefon v roko. Razgovor je bil zaupen in jaz sem moral napisati, kolikor se spominjam, nekako tole: »Danes pozno popoldne se je pojavil v področju divizije X pri bateriji Y tamošnje brigade sumljiv individuum, ki ga je treba takoj izslediti, zgrabit in predstaviti sem. Gre za kakega 50 let starega, dobro ohranjenega moškega, ki se je oblekel v zmečkano in zamazano uniformo podpolkovnika avstroogrške artiljerije. Človek je visok, ima temno polt, sivkaste zmešane lase in je neobrit. Značilno zanj je, da ima oster, bodeč pogled, da govori dobro nemški, ter da se drzno in sumljivo zanima za artiljerijske postojanke. Ker se je zavoljo nepaznje nekam umeknil, ga je treba kjerkoli prijeti. Sporočiti vsem podrejenim ko-

NOVOSTI za fine in športne obleke! — Največja izbiral

Manufakturna trgovina

A. ŽLENDER

Ljubljana, Mestni trg 22

Gg. članom
bojovníkom
popust.

slej izvedel. Ne mislite, da nas je postalo strah. Mnenja sem, da je najbrž tudi »Jutrov« dopisnik opazil, da se cene vsak dan dvigajo in da se mnogo šihov praznuje, ter bi bilo lepo, če bi se vsakemu rudarju mesečno prihranilo 30 do 40 Din pri nakupu. Zdi se mi, da bi »Jutrov« dopisec rad sodeloval pri tej reorganizaciji. Menda bi tudi rad kandidiral za »konzumajterja«, ker meni ne privoščim, kakor izgleda. Najbolj se mi pa dobro zdi, ko pravi, da ne vedo, iz katerih razlogov sem prišel proti koncu predstave v dvorano in vpraševal za tovariše bojovníke. Ravno zato, ker ga drži tak firbec, mu tega nočem povedati; naj še vnaprej skrbi njega in vse senovške JNS-arje, da bodo imeli težke sanje ponoči.

Bojovník-rudar iz delavske kolonije Senovo pri Rajhenburgu.

Dopisi

V nedeljo 31. marca bo ob 9. uri dopoldne v hotelu »Stara pošta« v Kranju sestanek bojovníkov iz vse Gorenjske. Na dnevnem redu bo razgovor o postavitvi spomenika pokoj. kuratu tov. Franu Bonaču. — Tovariši, vdeležite se sestanka polnoštevno!

IZ KRŠKEGA. Tudi pri nas smo v nadi na boljše čase. Brezposelnost je kar na lepem pričela poenjajavati. Vse se živahno giblje. Dela je dovolj, pa menda samo za dva meseca, potem bo pa že toplo in bomo šli itak koruzo okopavat in gobe nabirat. Začeli so popravljati struge na Savi, dela se v kamnolomih, graditi se je začela nova banska cesta Prška gora—Sv. Lovrenc—Golek (7 km). Zaposlenih je precejšnje število občanov. Drugi ljudje iz okolice ne pridejo v pošte, ker banske doklade in prispevke sreskemu cestnemu odboru plačujemo samo krški občani. Čemu bi drugi služili denar v naši občini, saj pravijo, da v sosednjih občinah ni tako siromašnih ljudi kot so ravno pri nas v Krškem. Tovariši, ali je to prav? Videl sem pred par dnevi 25 letnega brezposelnega fanta iz našega sreza krškega, ko je prišel napol bos prosit miloščine k nekemu trgovcu v Krškem. Kaj je dobil v odgovor? »Danes ni pettek.« Torej, kako naj živi v torek, sredo, ako bo prosjačil samo v petek. Ali ne bi bilo prav, da se take ljudi iz sreza zaposli, da si prislužijo potre-

ben kruh in obutev. — Začel se je tudi dovažati les za savski most, ker bo menda zopet nov; saj delamo novega skoraj za vsake volitve, kakor tudi električno razsvetljavo dobivamo k vsakim volitvam, kopališče že itak imamo, samo javnega stranjšča še nimamo, pa tudi to bomo dobili do volitev. Treba ga pa tudi ni, saj je Sava blizu in njena bregova sta poraščena z grmovjem, letoviščarjev pa tudi še ni tu. In tako dalje.

Borec Franci.

MOŠKA OBLAČILA PO MERI in IZGOTOVLJENA, v veliki izbiri, — najcenejše pri Jos. Rojina, Ljubljana.

Pogovor na cesti v Zasavju. Gustl: »Jože, ali veš, kaj je J. N. S. in njena politika?« Jože: »Tega pa še ne vem!« Gustl: »J. N. S. in njena politika je tisto dekle, ki ima več fantov rada in jih več k njej zahaja, sprejme pa vsakega. Ko se ji pa nekaj pripeti, se je vsi izogibljejo in sramujejo, ter noče biti nobeden kriv.«

PRECNA PRI NOVE MESTU. Iz našega kraja ne prinese »Prelom« kar nič novic ozir. dopisov in to kljub temu, da imamo tudi kmetje sedaj v zimi nekoliko več časa na razpolago. Torej je treba iskati vzrokov drugje! Morda pa so bojovníki »umrli«, si bo kdo mislil. Tudi to ne, ker le-ti na smrt niti ne mislijo in še ne sanjajo o tem — so pač to sami mladi ljudje, ki so tudi proti raznim političnim boleznim zelo odporni in to kljub temu, da je bila minula zima — naravnost katastrofalna za politično strankarske bolnike, tako vsaj je kazal politični barometer. Torej z vzrokom na dan: »mrliči« smo imeli takega, ki je že dolgo bolehal na ostudni kužni bolezni, imenovani korupcija. Neznosen smrad se je dvigal — se še dviga — kakor drugod tudi pri nas od »žrtve« te kužne bolezni. Bacili — v podobi številnih sestankov in konferenc — so se razlezli vsepovsod, zato pa bojovníki stojimo samo na mestu, ter si tiščimo nos in usta, da se ne nalezemo kje teh kužnih bacilov. Previdnost je povsod dobra. Pričakujemo, da bodo tudi pomladni viharji; predvsem burja, ki hudo drgne zadnji čas, — očistili vse ozračje teh bacilov. — Nekateri časopisi vedo veliko poročati o volilnem gibanju, o borbi itd., češ, da se to godi v naših krajih. Mi o tem — hvala Bogu — ne vemo še nič in tudi ne maramo o tem nič vedeti, ker nismo strankarji, vse

Vinko Gaberski:

1914—1918

(Nadaljevanje.)

XIV

VOHUN

Tudi z vohuni smo imeli opravka. Špijon mora biti posebne vrste človek in kar je glavno, vse eno mu mora biti, kadaj mu bije zadnja ura. Ni mnogo ljudi, ki so rojeni za to; tisti pa, ki so, so zmožni vsega.

Med vohuni so včasih ljudje, ki jim gre za posebno čast, večinoma pa so to tipi, ki bi storili za denar vse, kar bi kdo zahteval. Kupujejo domovini tujino in prodajajo svoje tujcem. Posli vohuna so sila opasni. Tak človek nosi glavo v torbi. Kadar zalotijo tujca, ki je iskal podatkov, da bi jih nesel svojim, ga ustrelje. Po njem je in ljudje se sprašujejo, kaj mu je tega treba bilo. Ko pa zaslišijo vojvoda, ki je izdajal lastno domovino sosedu, ga obesijo. In vse se zgraža, da more biti kje taka propalica. Tako ima prvi od svoje rabote izgubo, drugi pa na vrh še sramoto. Komur je torej drago življenje in čast ljuba, naj se nikar ne bavi s takimi rečmi. Na vse zadnje je tudi zanikrno življenje v časti več vredno nego junaška smrt brez časti.

Leta 1917. je bilo. Na slovenskem Krasu. Komanda divizije je čepela v razriti grabi pri Zagraju. Tam smo ždeli in imeli, ako pomislim na druge čase, lepo življenje. Dalo bi se bilo vzdržati trideset let. Le včasih so nam Italijani poslali nekod od ustja Soče ali Zdohe kako granato, da je vredno reči. Tiste, ki so prihajale tam od Vojsčice, so bile redke in niso bile tako opasne. Dobro smo izhajali. Naši so pri diviziji lepo živali. Lakote

mandam in edincam do prve črte. Moža pa s prijavo sem. — Armadni zbor.«

Si morete misliti, da ni bilo več trudnosti v meni; posledica soparne večerke in zadušljivosti v ozki baraki je izginila. Oči so mi bile bistre, da sem tudi jaz zagledal strahove. Stel sem po redkem grmovju v barak, kjer je bila pisarna za vojne operacije. Tam sem predal stotniku generalnega štaba papir. Preletel ga je z očmi in prebledel. Takoj je poslal pripeljanega oficirja k šefu generalnega štaba divizije, ki je v drugem delu barake pri vinu modroval s samim komandantom. Podpolkovnik je pustil generala in prišel nemudoma. Na migljaj sem odšel in sem v svoji baraki čakal, kaj bo.

Ni bilo dvajset minut pa sem že imel v roki znano besedilo, ki sem ga moral zavoljo zanesljivosti oddati sam obema brigadama, da bi tako prišlo na vsa nižja poveljstva. Tako so izvedeli o špijonu v kratkem vsi oddelki v območju divizije do tik tam pred Italijani. Jasno je, da je bilo vse povsod nervozno in da so videli polno strahov. Bali so se, da se vohun ne bi v temni noči z dragocenimi novicami kako prebil skozi naše vrste k Italijanom. Najhujša pa je bila sumnja, da morda ni sam. Nekateri so trdili, da neki dogodka kažejo, da čepimo v mreži vohunov, ki nas zna zadrgniti, da se ne bo dalo iz nje. Pri generalnem štabu je bilo seveda največ modrosti na kupu; tam so ugenili, da je vohun gotovo ušel, če bodo dobile posamezne baterije sosedne divizije še pred zoro vsaka po nekaj desnat. Poskrbljeno je bilo, da se baterije nekoliko premaknejo, čim bi opazili kaj sumljivega.

Ko smo v skupinah ali posamezno razmišljali o tem poplahu in so bili o pojavivšem se vohunu obveščeni že prvi stražniki in najbolj izpostavljeni saperji, se zdajci zopet oglašila komanda armadnega zbora in vohuna

— prekličje. Čisto na kratko je bilo rečeno, da je zadeva pojasnjena in da vohuna ni treba iskati. Dobro vzgojen vojščak seveda nikoli ne sprašuje, zakaj tako in čemu ne drugače. On se molče ukloni, kajti višji in večji so gotovo bolj poučeni. Tak mož je bil tudi šef generalnega štaba, ki je takoj zahteval, da naj novico o vohunu, ki je bila razburila ves odsek, nemudoma na vse strani prekličemo, češ da vohuna ni.

Kaj pa je potem bilo? Šele podnevi smo izvedeli, kako in kaj. Tisto zgodbo o špijonu so čitali tudi v območju divizije tam preko naše sosedne divizije. Dobil jo je v roke podpolkovnik tamošnje artiljerije in je skočil, kakor da je srečal škorpiona. Kajti on, podpolkovnik avstroogrške artiljerije je imel zlat čas in je prišel v območje sosedne divizije, kjer se je ustavil pri bateriji. Kaj bi pa takega moža bolj zanimalo? Poizvedoval je o tem in onem, a star ognjičar (narednik) mu je rad tolmačil. Bile so same nevažne podrobnosti. Podpolkovnik je odšel, prišel pa je mlad praporščak, ki je takoj poizvedel, kaj se je tu godilo. Posledica je bila, da so ognjičarja takoj prijeli, za vohunom pa sprožili pogon.

Podpolkovnik je čital opis svoje osebe in je seveda moral priznati, da za salon nikakor ni. To je bilo pač v vojni, kjer je bila britva nepotrebno orožje in milo skoro odveč, saj na Krasu čisto še vode ni bilo. On je seveda takoj javil navzgor, da se je pripetila pomota in da naj špijone iščejo drugje. Blagohotni nasvet so vzeli na znanje in pogon za vohunom so preklicali. Jasno je, da so ognjičarja sedaj tako izpustili. Bil je iz Tirola, kjer je v globokih dolinah ozko obzorje. Tisti praporščak je pa gotovo dobro napredoval, če je bil za vse tako vnet kakor za lov na vohune.

to prepuščamo slednjim samim, a kot državljani iste stopnje, si upamo opozoriti, take politične barantače, da naj barantajo le zase, ne pa v imenu občine, oziroma za nas občane, najmanj pa za naš denar.

RAJHENBURG. V nedeljo, dne 24. marca je dramatični odsek skupine bojnikov v Rajhenburgu vprizoril igro »Zakleti grad«. Igra sama je zelo težka in zahteva močnih in sposobnih igralcev, predvsem pa dobrega režiserja. Vse to je bilo v večjih in dobrih rokah ter je bila igra podana na splošno zadovoljstvo in občudovanje. To tembolj, ker je bil čas za vaje zelo skopo odmerjen; samo en teden, ker naš dragi tovariš Viktor Zemljak, režiser dramatičnega odseka, odhaja te dni k vojakom. Zato izrekamo našemu tovarišu Viktorju na tem mestu vse naše priznanje, naše čestitke k njegovim uspehom, spremljane z vročo željo, da nam zopet tako zvesto pomaga, ko se vrne, kakor dosedaj. Tudi vsi sodelujoči so pri tej igri pokazali, da znajo zagrabiti svoje vloge na pravih mestih. Zraven tega, da so se vsi igralci nadpovprečno poglabili v svoje vloge, zaslužijo posebno priznanje: gđ. Tončka Radejeva, ki je bila v vlogi grofice Katarine odlična, tako tudi gđ. Nada Skoberne v vlogi Marjetice. Tovariši Emil Levičar v vlogi grofa Ludvika, Adolf Moškon v vlogi večnega Žida Ahasverja in g. Mirko Supan v vlogi grajskega pisarja, so bili pravi originali iz zgodovinskih časov. Preobširno je navajati imena vseh, ki so s svojo požrtvovalnostjo pripomogli, da je igra tako lepo uspela. Zato pa vsem tem kličemo: uspehi naj vodijo do novih uspehov! Zato pa naprej po poti za našo slovensko prosveto. — Igra je bila na praznik 25. t. m. ponovljena.

NAŠ DELAVEC

Ivan Marjek:

Delavstvo in družabni red (Nadaljevanje.)

Dr. Gosar piše v svoji knjigi, ki je zelo poučna, »Za nov družabni red« sledeče: Družabni red ne more biti stalen, nujno se razvija in spreminja, kakor se pač spreminja in menjava medsebojno razmerje poedincev in posebej še vseh najrazličnejših ljudskih skupin in organizacij. Zastavlja pa tudi vprašanje, ali se da sedanja družba stopnjema brez večjih pretresljajev tako preosnovati, da bo stvarno ustrezala pravičnosti in potrebam splošne blaginje, ali pa je to mogoče samo na ta način, da se sedanji družabni red na en mah do temeljev poruši, ter bi šele na njegovih razvalinah poskušali zasnovati novo družbo. Torej, ako mislimo, da današnji družabni red ne odgovarja življenjskim potre-

bam, nastane tudi vprašanje, ali bi ga preosnovali po že obstoječih zakonih in osnovah ali bi ga postavili na povsem druge nove temelje. Torej evolucija ali revolucija, tretje možnosti ni.

Navidezno je revolucija edini izhod iz teh zapletenih razmer in se ne smemo čuditi, ako je takega mnenja mnogo ljudi; namreč tistih, ki so vrgli puško v koruzo. Kaj pa je revolucija sploh? Revolucija vendar ni sama sebi namen, temveč je le sredstvo za doseg nekaj drugega, za doseg spremembe položaja ali stanja. Revolucija je tudi izraz prepočasne ali nezadostne predpriprave za evolucijo, torej posledica lenobe, zasplosti in brezbrizja, nikakor pa ne čin junakov. Ako se hoče z nasiljem, torej z revolucijo doseči nekaj boljšega, in ako je tisto »boljše« res boljše od sedanjega, zato vendar ni treba revolucije, ako so vsi člani, torej vse celice družabnega življenja za to. Zgodovina nas uči, kaj prinaša revolucija. Pameten človek se nikakor ne more navduševati za njo, ako so možni še drugi izhodi, kajti žrtve so preogromne. Res je tudi, da prevladuje mnenje, postaviti vse na kocko in da tudi žrtev življenja ne igra posebne vloge in da je boljši hitri konec ko počasno trpljenje. Pa ustrezimo ekstremu in recimo, da je revolucija z uspehom končana in družabni red do tal porušen. In kaj sedaj? Posnemali bodo, eni Francijo, drugi Italijo, potem morda Portugalsko ali Španijo ter Rusijo, Mehiko, nekateri pa morda celo Kitajce, ko so si rezali kite. Potem bo pa rodila revolucija zopet protirevolucijo, kar je naravno, ker ni dal Bog vsem enakih misli in tudi ne enakih želodev. Beraštvo, uboštvo, izkoriščanje in slično bo ostalo, ako ne bo še večje. Hrepenenje po moči in nadvladi se bo še bolj razpaslo, kar bo povzročalo nove zapletljive in trenja. Osebe na odgovornih mestih bi se sicer izmenjale, ostalo bi pa pri starem, čeprav pod drugo firmo. Ekstremni bi morali vedeti, da ni prav nikogar med nami, da bi sleherno osebno svobodo in enakopravnost v načelu odklanjal ali se odrekal zasebni lastnini. Rad bi tudi poznal reformatorja, ki bi iztrgal ljudstvu iz srca vero katerekoli veroizpovedi ali degradiral materinstvo na kukavičjo vzgojo. Torej s komunistično diktaturo ne gre, kakor tudi ne s fašistično, in tudi ne z takozvano močno roko. Diktatura je v pravem smislu besede nasilje, samovladje razmeroma malega števila samozancev. To pa nasprotuje duhu in ideji občestvenega sožitja ljudi, torej vsaki demokraciji. Diktatura bi se dala upravičiti le tedaj, ako bi bila strogo nevtralna, in iskreno hoteča zboljšati medsebojne odnose v družbi in delovati v obči blagor. Nikakor pa ne sme biti samovladje enega stanu. Ako hočemo družbo tako preobraziti, da bo res-

nično ustrezala vseobčim potrebam ljudi, moramo gojiti vse ustvarjajoče sile v njej in dati možnost stanovom samoupravljanja, samoodločbe stanovsko gospodarskega, kulturnega in tudi političnega značaja na bazi svobode tiska, združevanja in govora. Na ta način, ko bi bile vse celice stanov in slojev pritegnjene k graditvi ali preosnovi družabnega reda, bi lahko rekli, da imamo demokracijo in duhu časa in razmeram odgovarjajoči družabni red. Seveda bi ne bil stalen, in bi se vedno reformiral ter preobrazil, kakor se tudi družabni odnosi vedno izpreminjajo in preoblikujejo.

Po vsem tem vidimo, da za izvedbo boljšega družabnega reda ni potrebna revolucija, le več umevanja navzgor in več aktivnosti navzdol. Ako še pomislimo, da sloni današnji družabni red prav na tistih načelih in osnovah, za katere so ljudje v veliki francoski revoluciji na barikadah umirali, ali pa številne globoko segajoče spremembe v Rusiji, ali recimo pregnanstvo Trockega itd. imamo pač zadosten dokaz, da se zahteve družbe spreminjajo in da se mora družabni red v tem pravcu tudi spreminjati. Jasno je, da si gotovi krogi ne žele sprememb in da jim še nikdar ni šla pšenica tako v klasje kakor danes, čeprav niso sejali. Seveda, taki ne bodo prostovoljno zamenjali za grablje vile. Zato je pa nujna potreba organiziranega sodelovanja vseh stanov, vseh poštenih in požrtvovalnih ljudi, katerih naloga naj bo uveljaviti načelo pravičnosti in poštenja v družbi in parazite prisiliti k izvrševanju omejenih načel. Lahko rečemo, da je borba napram izkoriščevalcem ljudskih množic do sedaj vodilo le delavstvo in to z negativnim uspehom. To je bil takozvani razredni boj, ki se je pa omejeval večinoma na mezno vprašanje in vprašanje delovnih pogojev. Da

je delavstvo v tej borbi bilo poraženo, je krivda vse družbe, kar se sedaj bridko maščuje nad vsemi stanovi. (Dalje prih.)

Za pomlad se najcenejše oblečete, ako kupite narejene moške in deške obleke, ter perilo domačega izdelka tovarne »Triglav« Josip Olup, Ljubljana, Stari trg 2, Pod Trančo 1 in Kolodvorska ulica 8.

V zalogi imam vedno sukno, kamgarne, hlačevine, klobuke, čepice in tkanine kakor šifone, frenče itd. iz največjih angleških, čeških in tuzemskih prvovrstnih tovarov.

Obleke in perilo se izgotavlja tudi po meri po najnižjih cenah in po najnovejši fazoni.

Novi francoski poslanik v Beogradu. Za novega francoskega poslanika v Beogradu je bil imenovan g. Dampier, dosedanji svetnik francoskega veleposlaništva v Rimu.

Uredbo o hitrejšem postopanju pri kazenskih sodiščih je izdala beograjska vlada. Namen uredbe je, da poenostavi in s tem tudi poceni udejstvovanje državne kaznovalne pravice.

Mala borza

Beseda 50 par

Sveže najfinejše norveško ribje olje iz lekarne dr. G. Piccolija v Ljubljani se priporoča bledim in slabotnim osebam.

ZASTOPNIKE išče po vseh krajih banovine zavarovalnica za posmrtnino. Ponudbe na upravo Preloma pod »Složnost«.

Premog, drva, koks

V. Podobnik, Tržaška c. 16

Telefon 33-13

Barve, lake, firnež

in vse v slikarsko in plesarsko stroko spajajočo predmete nudi najugodnejše in v prvovrstni kvaliteti

»Lustra«, V. Laznik, Ljubljana

Gospodarska cesta 8 (poleg Slamiča), telefon št. 27-53

Člani »Boja« s člansko izkaznico, poseben popust!

TOVARNA VOLNENIH
TKANIN

**RES VAŽNA IN VESELA
VLADA TEOKAROVIC NOVICA
& KOM. V PARAČINU**

je znižala z 2. marcem svoje cene tako, da dobite sedaj sukno za katero ste plačali pred 2. marcem Din 180— do 200— za Din 120 — do 140—

Vabimo Vas v trgovino v Ljubljani, Gradišče, nasproti drame, da se o tem overite ter se poslužite te ugodnosti.

XV SLUČAJI USODE

Po enajsti bitki ob Soči se je del 12. avstrijske divizije umaknil nekoliko k počitku ter odstopil svoje mesto drugim, še neizmoganim. Vesele so se odpravile čete s postojank in vsakdo je dobre volje zapustil svoje mesto, ker takole počivanje in zbiranje je v primeri z bitkami prav prijetno. Prišlo je, da smo mogli ostati na počitku v Velikem Repnju, Colu in Vogljah, ampak samo štirinajst, kar je zadostovalo, da smo za vražjo silo zamašili vrzeli, ki so nam jih bili udrli Italijani že prve štiri dni bitke. Naprej se nismo več pomaknili, ampak menjali smo z drugo divizijo tam prek leve sosedice, tako da smo prišli k morju. To nam je bilo čisto prav. Bili smo na skrajni levici avstrijske fronte.

Da bi spoznal kraje ob morju, ki mi še niso bili znani, sem vzel palico v roke in pot pod noge in hajdi tja proti Nabrežini. Hotel sem do Devina. Dobil sem na stezi priletnega črnovojnika, ki sem ga na videz poznal, ker je bil za ordonanco pri nekem poveljstvu. Priložnosti in vzroka z njim govoriti do takrat nisem imel. Ker pa imam prirojeno slabost, da se moram včasih z vsakim neznanim človekom pomeniti, sem ga ogovoril. Izvedel sem, da je iz Badena pri Dunaju, da ima trgovinico in da se njegovim ljudem ob splošni bedi niti ne godi slabo. Mož mi je povedal, da ima dva sina, oba pri cesarju v službi. Za enega ne ve že leto dni. Ostal je nekje na Poljskem, a ko so za njim spraševali, jim je bilo rečeno, da ga pogrešajo. Skrbni ga res nekoliko za starejšega, tem bolj, ker dobrih štirinajst dni tudi o svojem drugem mlajšem ničesar ne ve. Mladi se je učil za mehanika, nato pa so ga vzeli k vojakom in kakor bi trenil, je bil na bojišču. Tu nekje bi moral biti, saj je pisal o Grmadi od divizije, ki smo jo mi sedaj zamenjali.

Pravil sem možu, da ni čudno, da ne dobiva od sina ob morju pošte, saj vendar sam ve, kako se premikajo čete; včasih je res nemogoče, da bi točno dobil pošto. Ni pa tudi izključeno, da se dečku ni ljubilo pisati. Saj s časom otopiš za vse.

Mnogo je raznih vzrokov, da se sin ne oglašja; čemu mož ne bi pritrdil meni, ko mu pravim, da sin radi splošnega položaja ne piše? Zdelo se mi je, da sem moža prepričal. Molčala sva.

Zdajci pa zapaziva pogreb. Majhen sprevod. Nekaj oseb se je premikalo tamle preko ceste med grmovjem, toliko, da mrtvec ni sam legel v jamo. S starcem sva se nekoliko zamislila. O čem je on razmišljal, ne vem, meni misel čisto uide na smrt. Motrim njeno grozotno veličanstvo. Občudujem jo, gnusi se mi, mrzim jo, pa tudi zahrepenim po njej. A ko se zavem, se mi zdi, da prihaja vsakomur prerano. Neprijeten, nepovabljen gost. Kdo bi si ga želel? A ko je tu, pa z njim le opraviš. Saj mora biti tako.

Tam za stezo v dolini je križ pri križu. Takozvano grobišče junakov. Tu ležijo. Ne eden teh ni mislil, da se vleže tu pod rušo. Saj je vsakdo prepričan, da ne zahladi dihanje smrti njemu v obraz, pač pa tovarišu pred njim, ako ne morda dragemu prijatelju ob strani.

Z možem sva stala na grobišču. Prišli so tudi pogrebci z mrtvecem od onega sanitetnega zavoda tam pri gozdiču. Ogledoval sem križce. Oh, koliko naših imen je zarisanih na surovo obtesani les! Novih grobov je bilo izkopanih; čakali so na stanovnike. Pogrebci so pogreznili skoro golo truplo v grob, da bi ga zagrebli. Čisto nesvečano so se razgovarjali, ter so še celo hoteli zbijati surove šale. Tudi pušili so. Nekdo je zasadil lesen križec z zanikarnim napisom ob vzglavje groba. Krik: »Moj sin!« je zarjul moj sobesednik. Ime moža, ime na križu — isto. Ne

vem, kako; jaz sem se izmuznil in se izgubil v grmovje. Nekoč pozneje bi bil moral srečati moža, pa sem se ga izognil. Ne recite, da sem surovina ali kukavica. Le spoštovanje pred krvavo srago me preganja.

V Albaniji nekje je nekdo drugi služil avstrijskega cesarja. Ni bil prav tam na fronti, kjer se krha jeklo in se v gostem čadu razletavajo drobci granat. Opravljal je službo oficirja pri saperjih v etapi. Ždel je tam mesece in mesece in ni čudno, da se mu je zahotelo z onih neprijaznih skal kam drugam, najrajši seveda kam bliže domovine. Dosegel je, da so začeli iskati človeka, ki bi menjal z njim. In avgusta leta 1917 je prišla za pododdelek 12. divizije blizu Soče depeša, da išče poročnik pri saperjih subalternega tovariša, ki bi bil voljan menjati z njim in iti v albansko etapo. Izbirali so in našli primerne, ki mu je bilo treba, da si čuva zdravje in sile v lahki službi.

Ne bi mislil na nezadnji dogodek z depešo, kajti skoz moje roke je šlo na tisoče takih in podobnih reči, ko ne bi bilo ime oficirja, ki je hotel priti iz pušče v Albanijo k slovenski Soči, slovensko. Pisal se je namreč za Lončarja. Kedaj in kako je prišel Lončar v območje divizije, ne vem. Za zadevo se sploh nisem brigal, kar sem nenadoma doživel dogodek, ki me je spomnil na usodni korak tistega slovenskega oficirja v Albaniji, ki si je bil zaželel bližje doma.

Italijanski aeroplani so živahno delovali. Podnevi in ponoči so krožili nad avstrijskimi položaji ter zahajali tudi nekoliko nazaj na oglede. Niso se dali pregnati ne obstreljevanju z zemlje in niso se bali lovcem v zraku. Posebno predzorni so bili Francozi, ki so bili povsod Italijanom na pomoč. Nekega večera, menda pod konec septembra, so bili izredno vsiljivi. A vrhunec je dosegla njihova nadležnost proti polnoči. Krožili so od Grmade tja proti Trstu in zlasti so imeli opravka na

kolodvoru na Opčinah in v Divači, kjer so povsod vrgli kako bombo, čim so opazili kaj svetlega pod seboj.

V Jutru na vse zgodaj, ko so pododdelki po svoji navadi, po telefonu poročali višjim poveljstvom o dogodkih in položaju, sem ostrmel, ko sem čital nekako to-le: Pri saperjih X je vrgel sinoči proti polnoči sovražnik bombo na barako, kjer je bil oficirski stan s kuhinjo. Žrtve so trije oficirji (po imenu navedeni) in osem mož. Nekaj je ranjenih. Brezbrizno bereš take reči in skoro, da se ti ne zmezi kri v žilah. Kdo bi se razburjal zavoljo takih malenkosti, ko sredi velikega mrtja gleda, kako leze v prah in pepel ves svet? Take drobtine so strahota samo za tiste, ki jim je žrtev draga in tako blizu, da so jim vse druge tuje. Med mrtvimi oficirji sem čital ime Lončarja, ki se mu je bilo posrečilo priti iz Albanije na slovensko zemljo umreti.

Mojo pozornost so potem prikovali nase drugi dogodki in na neznanega človeka že nisem mislil več, ko pride dan na to, ko je bila medla lučka izdala Italijanu, da je pod njim človeško selišče, druga depeša iz zaledja, tam iz Novega mesta. Naslovljena je bila na Lončarja pri saperjih in je povedala v nemškem jeziku: »Sestra Anica je umrla. V nedeljo bo pogreb. — Olga.« Milo se mi je storilo. Nisem poznal teh ljudi. Pade očec, brat, mož ali žena, nič čudnega ni. Mislim, da se vse prenese nekako. Ej, koliko se je v naših srcih zagrizlo v kraško skalo! Ali tu je posebna tragika. Mladega Slovenca je ubila laška bomba iz zraka. Morda je spal ali pa v misli zatopljen pušil cigareto, ko se mu je spuščal nad glavo angel smrti, ki ga je s svojo perotnico, samo rahlo oplazil, a vendar dovolj. In kdo bi mislil, da ubitemu vojaku takrat, ko bi znalo biti poročilo o njegovi zli usodi doma, umira ob Krki draga sestra? (Dalje prih.)